

Nepokorená bašta kresťanstva (Obliehanie Viedne roku 1529)

TOMÁŠ KLUBERT

UNCONQUERED CITADEL OF CHRISTIANITY (SIEGE OF VIENNA IN 1529) BY Tomáš Klubert

*

DIE UNBEZWUNGE BASTION DES CHRISTENTUMS (WIENS ERSTE TÜRKENBELAGERUNG IM
JAHRE 1529) von Tomáš Klubert

---

*Venované pamiatke hrdinského grófa Mikuláša zo Salmu a všetkých bojovníkov,
ktorí pod jeho velením zachránili Európu pred osmanskými agresormi.*

O prvom tureckom¹ obliehaní Viedne roku 1529 sa zo slovenských učebníc dejepisu veľa nedozvieme. Neúspešný výsledok výpravy sultána Sülejmana I.² Nádherného³ bol totiž úplne zatienený pohromou obrovskej armády veľkovezíra Kara Mustafu, ktorú pod hradbami rakúskej metro-
poly 12. septembra 1683 rozdrvili spojené vojská habsburskej monarchie,
nemeckých kniežatstiev a poľsko-litovskej Republiky. V tom čase sa však
Osmanská ríša nachádzala v hlbokom úpadku. Za Sülejmanovej vlády
naopak stála na vrchole mocenského rozmachu, zatiaľ čo stredoeurópske
štáty boli v dôsledku politických a náboženských sporov natoľko znesvá-

---

1 Správne by sa malo písať o prvom osmanskom obliehaní Viedne, ale v dobových prameňoch boli výrazom Turci označovaní všetci príslušníci osmanskej vládnucej vrstvy bez ohľadu na ich etnický pôvod. Vzhľadom na to sú aj v tejto štúdií termíny Turek, Turci, turecký a Osman, Osmani, osmanský používané ako synonymá.

2 V niektorých prameňoch býva uvádzaný ako Sülejman II. Tento zmätok v číslovaní je dôsledkom mocenských bojov medzi tromi synmi sultána Bajezida I. v rokoch 1403 – 1413. Ako víťaz z nich vyšiel prostredný Mehmed, a väčšina historikov preto nezaraďuje jeho staršieho brata Sülejmana do zoznamu osmanských panovníkov.

3 Epiteton „Nádherný“ získal Sülejman od Európanov, ktorí obdivovali honosný a prepychový život na jeho dvore. Turci mu najčastejšie dávali prívlastok Zákondarča (Kánúni), lebo uskutočnil viacero legislatívnych reforiem zameraných na zefektívnenie organizácie štátnej správy a ozbrojených síl.

rené, že sa proti hrozbe militantného islamu nedokázali zjednotiť ani v najkritickejšej chvíli. Vzhľadom na to sú dopady oboch udalostí na ďalší vývoj kresťanského sveta úplne neporovnateľné.

Prológ

Osmanskí Turci dokázali šikovne využívať nezhody medzi susednými štátmi a vďaka dobre organizovaným ozbrojeným silám si do začiatku 16. storočia podrobili Malú Áziu a väčšinu Balkánskeho polostrova. Ďalšie územné zisky dosiahli na Blízkom východe, v Arábii a severnej Afrike. Roku 1520 nastúpil na osmanský trón Sülejman I. Nádherný, ktorý sa opäť zameril na Európu. Už na jar 1521 vyhlásil pod zámienkou urážky svojich vyslancov vojnu mladému uhorskému a českému kráľovi Ľudovítovi Jagelovskému⁴. Osmani bez väčších problémov dobýjali jednu pohraničnú pevnosť za druhou a do konca roka 1524 sa dôkladne vybudovaná obranná línia na južnej hranici Uhorského kráľovstva úplne rozpadla.⁵ Udržalo sa len zopár hradov a miest, ktoré však nemohli plniť pôvodnú funkciu, nakoľko boli od seba príliš vzdialené.⁶

Sülejmanovo rozhodnutie dobyť Viedeň vyplynulo z dvoch navzájom nesúvisiacich udalostí. Dňa 24. februára 1525 utrpel francúzsky kráľ František I. v bitke pri Pavii ťažkú porážku a padol do zajatia vojsk rímsko-nemeckého cisára⁷ Karola V. Habsburského. O mesiac neskôr, presnejšie 25. marca 1525, vypukla v hlavnom meste Osmanskej ríše vzbura janičiárov. Ako dôvod svojej rebélie uviedli, že sa už tri roky nekonala sultánska výprava proti neveriacim, ktorá by im priniesla koristiť a mimoriadne finančné odmeny. Janičiari preto požadovali zosadenie veľkovezira Ibrahima pašu a vyplenili jeho palác spolu so sídlami ďalších vysokých

---

4 V Českom kráľovstve vládol pod menom Ľudovít I. a v Uhorsku ako Ľudovít II.

5 Protitureckú obrannú líniu na južnej hranici Uhorského kráľovstva začal budovať už Žigmund Luxemburský a zdokonalila sa za vlády Mateja Korvína. Bližšie pozri SEGEŠ, V.: *Od rytierstva po žoldnierstvo. Stredoveké vojenstvo v Uhorsku so zreteľom na Slovensko*. Bratislava, s. 103-105.

6 KOPČAN, V. – KRAJČOVIČOVÁ, K.: *Slovensko v tieni polmesiaca*. Martin 1983, s. 12

7 Súčasne kráľa kastílskeho, aragónskeho, neapolského, sicílskeho atď.

hodnostárov. Sülejmanovi sa vzburu podarilo potlačiť, ale nespokojných janičiarov musel uchlácholiť sľubom, že v nasledujúcom roku podnikne veľké vojenské ťaženie, a rozdeliť medzi nich 100 000 zlatých.⁸

Sultán si pri voľbe cieľa budúcej výpravy mohol vybrať z dvoch lákavých možností: zintenzívniť vojnu proti Uhorsku alebo zaútočiť na Perziu. Oba štáty sa zmietali v hlbokoj vnútornej kríze a chýbali im finančné prostriedky na vybudovanie kvalitných ozbrojených síl. Správa o bitke pri Pavii a narastajúca moc habsburskej dynastie, ktorú Sülejman (celkom správne) považoval za hlavnú prekážku osmanskej expanzie do strednej Európy a západného Stredomoria, ho prinútila, aby uprednostnil prvú alternatívu. Kráľ Ľudovít bol totiž úzko spriaznený s Karolom V. Za manželku mal jeho sestru Máriu a cisárovmu mladšiemu bratovi, rakúskemu arcivojvodovi Ferdinandovi,⁹ zveril už roku 1522 obranu Chorvátska.¹⁰

Rozhodnutie Sülejmana Nádherného vtrhnúť do Uhorska ovplyvnila i podpora zo strany Francúzska. František I. bol po porážke pri Pavii uväznený v Španielsku, ale napriek tomu sa nevzdával myšlienky na odplatu a tajne si hľadal nových spojencov. V decembri 1525 odcestovala z iniciatívy kráľovej matky Lujzy Savojskej do Konštantínopolu diplomatická misia pod vedením chorvátskeho grófa Jána Frangepana, ktorý doručil sultánovi listiny so žiadosťou o pomoc pri oslobodení francúzskeho panovníka a s výzvou na útok proti Habsburgovcom. Sülejmanova kladná odpoveď prišla na parížsky kráľovský dvor 6. februára 1526.¹¹

František I. medzitým (14. januára 1526) podpísal s Karolom V. v Madride mierovú zmluvu. Výmenou za svoje prepustenie sa francúzsky kráľ vzdal všetkých územných nárokov na Apeninskom polostrove a odstúpil cisárovi Burgundsko, Charolais, Artois a Flandersko. Okamžite po návrate do vlasti však František I. tento dokument vyhlásil za neplatný. V máji 1526 založil spoločne s Pápežským štátom, Anglickom, Milánom, Benátkami a Florenciou protihabsburskú Cognackú ligu a vyhlásil Karolovi V.

8 KOPČAN, V. – KRAJČOVIČOVÁ, K.: *Slovensko v tieni polmesiaca*, s. 14.

9 Previazanosť medzi habsburskou a jagelovskou dynastiou znásoboval fakt, že Ferdinandovou manželkou bola Ľudovítova sestra Anna.

10 KOPČAN, V. – KRAJČOVIČOVÁ, K.: *Slovensko v tieni polmesiaca*, s. 12, 14.

11 *Franco-Ottoman alliance*. http://wapedia.mobi/en/Franco-Ottoman_alliance.

vojnu.¹² Ľudovít Jagelovský, ktorý odmietol sultánovu ponuku, že s ním uzavrie prímerie,¹³ ak umožní osmanskej armáde prechod cez uhorské územie až k Viedni,¹⁴ preto od cisára nemohol očakávať žiadne posily. Arcivojvoda Ferdinand bol zasa naplno zamestnaný potláčaním veľkých roľníckych povstaní v Štajersku a Tirolsku.¹⁵ Mladý kráľ nedostal pomoc ani od svojho strýka, poľsko-litovského panovníka Žigmunda I. Starého, lebo jeho krajinu ohrozovali krymskí Tatári. Svätá stolica síce na obranu krajiny prispela menšou sumou, ale pápežský legát Antonio da Burgio mal tieto peniaze spájať s bojom proti stúpencom reformácie.¹⁶

Dňa 29. augusta 1526 podľahlo uhorské vojsko v bitke pri Moháči osmanskej presile a kráľ Ľudovít sa na úteku z bojiska utopil v rozvodnom potoku Csele. Smrťou 21-ročného panovníka po meči vymrela uhorsko-česká vetva Jagelovskej dynastie. Turci potom 11. septembra 1526 bez odporu obsadili Budín, kde desať dní rabovali a pálili. Sultánova ľahká jazda zatiaľ drancovala v širokom okolí uhorského hlavného mesta, pričom niektoré oddiely prenikli až do blízkosti dnešných slovensko-maďarských hraníc v údolí rieky Ipel'.¹⁷

Sulejman Nádherný musel už pred moháčskou bitkou uvažovať o okupácii celého Uhorska. Inak by 31. augusta 1526 nenariadil popraviť 1500 – 2000 zajatcov, medzi nimi desiatky popredných svetských a duchovných hodnostárov.¹⁸ Cieľavedomý masaker predstaviteľov najvyššej aris-

---

12 *War of the League of Cognac*. http://en.wikipedia.org/wiki/League_of_Cognac.

13 Podľa ortodoxného islamu sa svet delí na dve časti: Dár al Islam (Dom podriadenia) a Dár al Hárb (Dom vojny), pričom všetky nemoslimské krajiny sú súčasťou Dár al Hárb. Povinnosťou mohamedánov je bojovať proti „neveriacim“ až dovtedy, kým celý svet nebude podriadený vyznávačom Alaha a jeho proroka. Medzi moslimskými a nemoslimskými krajinami preto nie je možný trvalý mier, iba dočasné prímerie.

14 *Magyar belháború (1526 – 1538)*. [http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_belháború_\(1526–38\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_belháború_(1526–38)).

15 VEBER, V. – HLAVAČKA, M. – VOREL, P. – POLÍVKA, M. – WIHODA, M. – MĚŘÍNSKÝ, Z.: *Dějiny Rakouska*. Praha 2002, s. 221.

16 KOPČAN, V. – KRAJČOVIČOVÁ, K.: *Slovensko v tieni polmesiaca*, s. 14.

17 Tamže, s. 17.

18 SZABÓ, J. B.: *A mohácsi csata*. Budapest 2006, s. 161.

tokracie, za ktorých mohol inkasovať tučné výkupné, mal vyvolať úplný rozvrat štátneho aparátu a uľahčiť začlenenie Uhorska do Osmanskej ríše. Vzhľadom na to sa môže zdať nepochopiteľné, že sultán 21. septembra 1526 opustil Budín a odtiahol so svojou armádou do severného Srbska. Vysvetlenie však nie je zložité: v spustošenej krajine nezostal pre tak veľký počet ľudí a zvierat dostatok potravy.¹⁹ Sülejmanov úmysel stráviť zimu v Belehrade, naopak, dokazuje, že chcel už v nasledujúcom roku podniknúť ďalšiu výpravu do Uhorska. Iba správy o rozsiahlom povstaní v Malej Ázii ho prinútili, aby sa 13. novembra 1526 vydal na spiatočnú cestu do Konštantínopola.²⁰

Zápas o uhorský trón v siločiarach osmanskej politiky

Uhorské obyvateľstvo sa len pomaly spamätávalo z moháčskej katastrofy. Všeobecnú neistotu a obavy z návratu Turkov ešte viac zhoršil boj o uprázdnený trón. Ako prvý sa začal o Svätoštefanskú korunu uchádzať sedmohradský vojvoda a najbohatší veľmož v krajine Ján Zápoľský.²¹ Odvolával sa pritom na 5. zákonný článok z roku 1505 o voľbe „národného kráľa“, ktorý odmietal uhorský trón cudzincom. Oficiálne bola jeho kandidatúra vyhlásená 14. októbra 1526 na partikulárnom stavovskom sneme v Tokaji.²² Druhým uchádzačom o dedičstvo po kráľovi Ľudovítovi sa stal rakúsky arcivojvoda Ferdinand. Svoje nároky odvodzoval z habsbur-

19 Sülejmanova armáda zahŕňala koncom septembra 1526 (bez nebojových zložiek) asi 45 000 mužov. Okrem toho museli Turci živiť uhorských zajatcov, ktorých počet sa odhaduje až na 100 000.

20 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon*. <http://gyorkos.uw.hu/1526-1528/1526-1528.htm>

21 V čase moháčskej bitky sa Ján Zápoľský so svojim vojskom nachádzal v priestore Segedína. Niektorými historikmi je preto dodnes obviňovaný, že sa zámerne odmietol spojiť s jadrom uhorskej armády a už niekoľko rokov predtým udržiaval tajné kontakty so Sülejmanom Nádherným. Tieto obvinenia sú však jednoznačne nepravdivé. K Moháču totiž nedokázala v dôsledku logistických problémov načas doraziť ani väčšina českých a chorvátskych jednotiek. Navyše, medzi uhorskými veľmožmi, ktorí našli na bojisku smrť, bol aj mladší brat sedmohradského vojvodu Juraj Zápoľský.

22 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon*.

sko-jagelovských zmlúv z rokov 1506 a 1515, v ktorých si obe dynastie zaručovali nástupnícke práva. Za českého panovníka bol zvolený už 23. októbra 1526, ale na získanie Svätoštefánskej koruny mal nepatrnú šancu. V Uhorsku totiž Ferdinandove záujmy obhajovala iba kráľovnávdova Mária a hŕstka magnátov na čele s palatínom Štefanom Bátorym.²³

Palatín mal po panovníkovej smrti z titulu najvyššieho krajinského hodnostára ako jediný právo zvolať snem uhorských stavov. Sedmohradský vojvoda však jeho kompetencie ignoroval a 10. novembra 1526 sa nechal v Stoličnom Belehrade drvivou väčšinou uhorskej šľachty zvoliť za kráľa.²⁴ Už na druhý deň bol pod menom Ján I. slávnostne korunovaný nitrianskym biskupom Štefanom Podmanickým.²⁵ Hneď potom vyzval moravské, sliezske a lužické stavy, aby mu vzhľadom na ustanovenia Olomouckej zmluvy z roku 1479, podľa ktorej boli vedľajšie krajiny českej koruny začlenené do Uhorského kráľovstva, zložili hold.²⁶ Reakcia proburskej skupiny na seba nedala dlho čakať. Mesiac po Zápoľského korunovácii sa trinásť (!) veľmoži pod vedením palatína Bátorého zišli v Bratislave a 17. decembra 1526 zvolili rakúskeho arcivojvodu za uhorského kráľa Ferdinanda I.²⁷ Krajina tak mala súčasne dvoch panovníkov, pričom obaja boli de jure nelegitímni, ale ani jeden sa nemienil dobrovoľne vzdať svojho titulu.

Od samého začiatku roka 1527 visela nad Uhorskom hrozba občianskej vojny. V lepšej pozícii sa nachádzal „národný kráľ“, ktorý disponoval väčším počtom prívržencov i silnejším vojskom ako jeho habsburský protivník. Ferdinand preto diskretné nadviazal kontakt s Portou a navrhol sultánovi, aby napadol Zápoľského od chrbta. Jeho iniciatíva však nemala

---

23 KONTLER, L.: *Dějiny Maďarska*. Praha 2001, s. 123.

24 MRVA, I.: *Zápoľského spojenectvo s Turkami*. In: WEIR, S.: *Dejiny plné omylov*. Bratislava 2009, s. 254.

25 Podmanický bol v novembri 1526 najvyšším prelátom v krajine, lebo uhorský prímas, ostrihomský arcibiskup Ladislav zo Salky, kaločský arcibiskup Pavol Tomori a ďalší piati biskupi zahynuli pri Moháči.

26 *Ján Zápoľský*. http://sk.wikipedia.org/wiki/Ján_Zápoľský.

27 *Szapolyai János*. http://hu.wikipedia.org/wiki/Szapolyai_János#C3.9Atja_a_tr.C3.B3nig.

priaznivú odozvu, lebo Sülejman ako tajný spojenec francúzskeho kráľa nemohol pomáhať cisárovmu bratovi.²⁸ Okrem toho, rakúskeho arcivojvodu považoval za bezvýznamnú figúrku na európskej politickej šachovnici.²⁹

Oveľa väčšie úspechy dosiahol Ferdinand v južných častiach Uhorského kráľovstva. Na jeho stranu sa pridali chorvátske stavy³⁰ aj srbskí utečenci z Osmanskej ríše, ktorí si chceli v oblasti dnešnej Vojvodiny pod habsburským patronátom založiť vlastný štát. Ich ozbrojené povstanie proti Jánovi Zápoľskému, sprevádzané krvavými násilnosťami voči domácomu maďarskému a rumunskému obyvateľstvu, bolo potlačené až koncom júla 1527.³¹

Spojencov v cudzine si hľadal aj „národný kráľ“. Vo vedľajších krajinách českej koruny nepochodil, pretože moravské, sliezske a lužické stavy prijali za svojho vládcu Ferdinanda Habsburského.³² Predstavitelia Cognackej ligy síce Zápoľského uznali za právoplatného uhorského panovníka, ale s výnimkou Františka I., ktorý mu daroval 30 000 zlatých,³³ od nich nezískal žiadnu podporu. Moc pápeža Klementa VII. bola totiž po dobytí Ríma habsburskými žoldniermi (6. mája 1527) zlomená a anglického kráľa Henricha VIII. viac než boj proti Karolovi V. zaujímal rozvod s jeho tetou Katarínou Aragóňskou. Ani v ostatných štátoch Cognackej ligy nevenovali udalostiam vo vzdialenom Uhorsku veľkú pozornosť.

Podľa niektorých zahraničných diplomatov na dvore „národného kráľa“ sa Zápoľský pokúšal uzavrieť protihabsburskú alianciu aj s Portou. Začiatkom roka 1527 skutočne prijal osmanských vyslancov, od ktorých dostal rovnaký návrh ako nebohý Ľudovít Jagelovský. Sülejman Nádherný mu sľuboval prímélie, pokiaľ jeho armáde umožní prechod do Rakúska. O tom, ako Zápoľský reagoval na tento návrh, nemáme žiadne spoľahlivé

28 Tamže.

29 Sülejmanov pohrdavý postoj k Ferdinandovi I. sa nezmenil ani neskôr a vo svojich oficiálnych listinách ho opovržlivo tituloval ako „viedenského kráľa“.

30 Naproti tomu slavonske stavy vyjadrili podporu Jánovi Zápoľskému.

31 *Cserni Jován-felkelés*. http://hu.wikipedia.org/wiki/Cserni_Jován-felkelés.

32 VEBER, V. – HLAVAČKA, M. – VOREL, P. – POLÍVKA, M. – WIHODA, M. – MĚŘÍNSKÝ, Z.: *Dějiny Rakouska*, s. 223.

33 *Laszky Jermos*. http://hu.wikipedia.org/wiki/Laszky_Jeromos.

informácie.³⁴ Je však nanajvýš pravdepodobné, že dal sultánovi vyhýbavú odpoveď, lebo si nechcel uzavrieť cestu na dohodu s Ferdinandom. Spomienky na Moháč boli navyše stále čerstvé a vzhľadom na to by uhorské obyvateľstvo považovalo spojenectvo „národného kráľa“ s najhorším nepriateľom kresťanstva za velezradu.

V marci 1527 obsadili rakúski landsknechti Bratislavu a Šoproň,³⁵ ale na otvorenú vojnu proti Zápoľskému si habsburská strana stále netrúfala. Ferdinand totiž potreboval získať čas na zverbovanie nových žoldnierov a musel organizovať obranu proti tureckým nájazdom do Chorvátska.³⁶ Ochoťne preto súhlasil s návrhom poľsko-litovského panovníka Žigmunda I. Starého, ktorý znepriatelených kráľov vyzval, aby sporné záležitosti vyriešili na mierovej konferencii. Zápoľský sa k iniciatíve svojho bývalého švagra³⁷ vyjadril takisto kladne.³⁸

Rokovania o urovnaní uhorského konfliktu začali 1. júna 1527 v Olomouci. Zakrátko však bolo zrejmé, že nebudú úspešné. Posledné nádeje na dohodu padli 8. júla 1527, keď rakúski landsknechti obklúčili Devínsky hrad a po osemdennom obliehaní ho dobyli. S minimálnym odporom sa stretávali aj Ferdinandove oddiely prenikajúce do zadunajských stolíc, nakoľko väčšinu ozbrojených síl „národného kráľa“ stále viazali boje proti srbským povstalcom.³⁹

Dňa 31. júla 1527 prekročilo asi 10 000 habsburských žoldnierov pod velením grófa Mikuláša zo Salmu pri Bratislave uhorské hranice a postupovalo popri Dunaji na Budín. Ďalší Ferdinandovi ozbrojenci na čele s barónom Jánom Katzianerom súčasne tiahli cez Trnavu a Nitru na stredoslovenské banské mestá. Zápoľského armáda, zložená najmä zo šľach-

---

34 *Magyar beháború (1526 – 1538)*.

35 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon*.

36 Obrana nebola veľmi účinná. Osmanské vojská dobyli do konca roka 1527 viacero chorvátskych hradov a hlavné mesto stredovekého bosnianskeho štátu Jajce, ktoré k Uhorskému kráľovstvu pripojil ešte Matej Korvín.

37 Prvou manželkou Žigmunda I. Starého bola mladšia sestra sedmohradského vojvodu Barbora Zápoľská, ktorá zomrela roku 1515.

38 *Magyar beháború (1526 – 1538)*.

39 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon*.

tických bandérií, nebola schopná čeliť modernej taktike žoldnierskych vojsk.⁴⁰ Zúfalá žiadosť o pomoc, ktorú „národný kráľ“ poslal Žigmundovi I. Starému, vyšla naprázdno. Rovnako dopadli i jeho výzvy adresované moldavskému a valašskému vojvodovi.⁴¹

Keď Ferdinandove oddiely 20. augusta 1529 obsadili Budín, ustúpil Zápoľský s jadrom svojej armády k Tise. Skúsený vojvodca Salm nedoprial „národnému kráľovi“ čas na doplnenie síl a 27. septembra 1527 ho v bitke pri Tokaji na hlavu porazil, hoci disponoval oveľa slabším vojskom.⁴² Zápoľského prívrženci potom začali v celých húfoch prechádzať do nepriateľského tábora. Nechýbal medzi nimi ani biskup Podmanický, ktorý Ferdinandovi 3. novembra 1527 položil v Stoličnom Belehrade na hlavu Svätoštefanskú korunu.⁴³

Zápoľský sa po tokajskej porážke uchýlil do Sedmohradska, kde začal budovať novú armádu.⁴⁴ Veľmi dobre si však uvedomoval, že bez mocného spojenca nedokáže nad Ferdinandovými vojskami zvíťaziť. Pretože od Cognackej ligy a Žigmunda I. Starého mohol očakávať nanajvyš morálnu podporu, jeho poslednou nádejou zostala Porta. Dňa 18. októbra 1528 vyslal do Konštantínopola posolstvo na čele s obratným poľským diplomatom Hieronymom Laskim, ktorý mal osmanského panovníka presvedčiť, aby „národnému kráľovi“ poskytol pomoc v boji proti Habsburgovcom.⁴⁵ Podľa neskoršej tradície Zápoľský pri lúčení s Laskim citoval verš rímskeho básnika Publia Vergilia Mara: „*Flectere si nequeo Superos, Acheronta movebo.*“⁴⁶ („Keď nedokážem dojať nebesá, obmäkčím peklo.“)

40 MRVA, I.: *Zápoľského spojenectvo s Turkami*, s. 254; KOPČAN, V. – KRAJČOVIČOVÁ, K.: *Slovensko v tieni polmesiaca*, s. 17.

41 *Magyar belháború (1526 – 1538)*.

42 Zápoľský mal na začiatku bitky asi osemtisíc mužov, zatiaľ čo Mikuláš zo Salmu sotva päťtisíc.

43 KOPČAN, V. – KRAJČOVIČOVÁ, K.: *Slovensko v tieni polmesiaca*, s. 17.

44 *Magyar belháború (1526 – 1538)*.

45 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon*; KOPČAN, V. – KRAJČOVIČOVÁ, K.: *Slovensko v tieni polmesiaca*, s. 18.

46 SLAVATA, V.: *Děje království uherského za panování Ferdinanda I. Svazek I. Od leta 1526–1546*. Vídeň 1857, s. 15.

Či je to pravda, nevedno, ale nasledujúce udalosti presvedčivo dokázali, že medzi spojenectvom so sultánom a upísaním duše diablovej nebol až taký veľký rozdiel.

Laski očakávania „národného kráľa“ nesklamal. Za výdatnej asistencie benátskeho tajného agenta Ludovica Grittiho⁴⁷ uzavrel 27. januára 1528 s Portou dohodu, podľa ktorej Sülejman uznal Zápoľského za jediného zákonného vládcu Uhorska, Chorvátska, Dalmácie a Moravy (!), vzal ho pod svoju ochranu a prisľúbil mu všemožnú podporu.⁴⁸ Sultán však sledoval výlučne vlastné záujmy. Aliancia so Zápoľským totiž vôbec neznamenal, že sa vzdal plánov na ovládnutie strednej Európy. V skutočnosti len oprášil metódu, ktorú jeho predkovia úspešne praktikovali počas predošlých dvoch storočí na Balkáne. Najskôr tamojšie štáty prinútili uznať osmanskú zvrchovanosť a pri najbližšej vhodnej príležitosti ich anektovali.

Zápoľský sa ešte pred návratom svojho posolstva z Konštantínopola rozhodol získať naspäť aspoň časti stratených území, hoci priamo v Sedmohradsku čelil povstaniu prohabsbursky orientovaného saského obyvateľstva.⁴⁹ Vo februári 1528 vtrhol na čele armády, ktorá bola zložená najmä z poľských a srbských žoldnierov, do údolia Tisy. Spočiatku nenarazil na veľký odpor a prenikol až na východné Slovensko. V bitke pri Seni neďaleko Košíc však 8. marca 1528 utrpel zdrvujúcu porážku od oddielov baróna Katzianera⁵⁰ a len s hŕstkou najvernejších sa mu podarilo utiecť do Poľska.⁵¹

Žigmund I. Starý „národnému kráľovi“ s ohľadom na staré rodinné zväzky poskytol azyl a odmietol ho vydať Ferdinandovi Habsburskému.

---

47 Ludovico Gritti bol nemanželským synom benátskeho dóžu Andreu Grittiho a dôverník osmanského veľkovezira Ibrahima.

48 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon*; KOPČAN, V. – KRAJČOVIČOVÁ, K.: *Slovensko v tieni polmesiaca*, s. 18.

49 *Magyar belháború (1526 – 1538)*.

50 Bola to vôbec najväčšia bitka, aká sa v 16. storočí odohrala na slovenskom území. Zápoľský mal približne 15 000 mužov, Katzianer asi o tisíc menej.

51 *Szinai csata*. http://hu.wikipedia.org/wiki/Szinai_csata; Pozri tiež SOPKO, J.: *Kroniky stredovekého Slovenska*. Budmerice 1995, s. 251.

Zápoľský sa potom usadil na zámku magnáta Jána Amora Tarnowskeho v Tarnowe,⁵² kde vyvíjal čulú diplomatickú aktivitu. Vytrvalo povzbudzoval svojich stúpcov v Uhorsku, aby pokračovali v boji proti habsburským vojskám, znova požiadal o pomoc Cognackú ligu, ale zo všetkého najviac čakal na sultánovu intervenciu.⁵³

Sülejman Nádherný nemohol okamžite zorganizovať rozsiahle ťaženie do Uhorska, lebo potlačenie povstania v Malej Ázii si vyžadovalo nasadenie najlepších janičiarskych jednotiek.⁵⁴ Osmanské pohraničné vojská však už v apríli 1528 spustošili oblasť Segedína.⁵⁵ Kráľa Ferdinanda správa o tomto nájazde veľmi znepokojila. Jeho pokladňa totiž zívala prázdnotou a stavovské snemy v českých a rakúskych krajinách nesúhlasili s vypísaním nových daní na financovanie habsburských žoldnierov v Uhorsku. Podporu nemohol očakávať ani od cisára, ktorý bol naplno zamestnaný vojnou proti Cognackej lige. Ferdinand preto vyslal do Konštantínopola diplomatickú misiu pod vedením chorvátskeho šľachtica Jána Hobordanského, aby s Portou uzavrela zmluvu o dlhodobom príreri a vyjedнала vrátenie dobytých uhorských hradov. Rokovania prebiehajúce od 31. mája do 28. júna 1528 skončili úplným fiaskom. Sultán, ktorý medzitým dosiahol rozhodujúce víťazstvo nad maloázijskými povstalcami, všetky Ferdinandove návrhy odmietol. Jeho poslov prikázal internovať a Habsburgovcom vyhlásil vojnu.⁵⁶ Súčasne pokračoval v prehlbovaní tajného spojenectva s Francúzskom. Vzhľadom na to začal František I. viesť ústretovejšiu politiku voči Zápoľskému a rozhodol sa, že bude „národnému kráľovi“ vyplácať ročné subsídie vo výške 20 000 zlatých.⁵⁷

Od augusta 1528 boli uhorské južné stolice nepretržite sužované osmanskými vpádmi a finančnými suchotami trpiaci Ferdinand proti nim nedokázal zorganizovať žiadnu obranu. Nečudo, že jeho popularita v kra-

52 Jan Amor Tarnowski. http://en.wikipedia.org/wiki/Jan_Amor_Tarnowski.

53 *Magyar belháború (1526 – 1538)*.

54 *Jelali revolts*. http://en.wikipedia.org/wiki/Jelali_revolts.

55 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon*.

56 BARTA, G. – FODOR, P. – KUN, J.: *Két tárgyalás Sztambulban*. <http://www.bkiado.hu/doku/html/kettargyalas/kettargyalas.html#d0e787>.

57 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon*.

jine rýchlo upadala a vplyv „národného kráľa“ opäť narastal.⁵⁸ Najviac nových stúpencov však Zápoľský získaval v dôsledku surovosti, ktorých sa na civilnom obyvateľstve dopúšťali niektorí habsburskí velitelia pri vymáhaní vojenských poplatkov a potravín. Násilie, bieda a hlad natoľko poznačili celé oblasti, že čoraz viac ľudí považovalo Ferdinandových žoldnierov za väčšie zlo ako Turkov.⁵⁹

Zvrat mocensko-politických pomerov v Uhorsku a prísľub sultánovej pomoci Zápoľského presvedčili, aby sa v novembri 1528 vrátil do vlasti. Po dobrodružnom putovaní dorazil do dolného Potisia, kde okolo seba za krátko zhromaždil tisícky ozbrojencov. Vojenskú podporu mu poskytol aj smederevský sandžakbeg Mehmed. Slabé habsburské jednotky neboli schopné ofenzíve „národného kráľa“ a jeho osmanských spojencov vzdorovať. Skôr než skončila zima, Zápoľský ovládol, s výnimkou niekoľkých hradov a opevnených miest (najmä v Sasmi osídlených oblastiach Sedmohradska), celú východnú polovicu Uhorska.⁶⁰

Na ceste k Viedni

Kráľ Ferdinand dostával od jesene 1528 z viacerých zdrojov správy, že Sülejman Náherný sa proti nemu chystá podniknúť veľkú výpravu. Sultánov zámer dobyť Viedeň cisárovmu bratovi začiatkom februára 1529 definitívne potvrdili členovia neúspešnej misie Jána Hobordanského, ktorých dva mesiace predtým prepustili z osmanskej internácie.⁶¹ Ferdinand sa nachádzal v ešte horšej situácii ako nešťastný Ľudovít Jagelovský. V Uhorsku musel čeliť rastúcej moci Jána Zápoľského, všetky sily cisára Karola V. viazal konflikt s Cognackou ligou a poľsko-litovský panovník Žigmund I. Starý nemal dôvod podporovať úhlavného nepriateľa svojho bývalého švagra. Rady Ferdinandových nepriateľov na dôvažok rozmnožil moldavský vojvoda Peter IV. Rareș, ktorému „národný kráľ“ výmenou za vojenskú pomoc odstúpil časť severného Sedmohradska.⁶²

58 BARTA, G. – FODOR, P. – KUN, J.: *Két tárgyalás Sztambulban*.

59 MRVA, I.: *Zápoľského spojenectvo s Turkami*, s. 255.

60 BARTA, G. – FODOR, P. – KUN, J.: *Két tárgyalás Sztambulban*.

61 Tamže.

62 *Petru Rareș*. http://en.wikipedia.org/wiki/Petru_Rareș.

Hrozba sultánovho útoku Ferdinanda prinútila, aby stavom svojej monarchie predložil ďalšiu výzvu na vypísanie mimoriadnych daní. Z Moravy a Dolného Rakúska tentoraz získal značnú finančnú podporu, ale vo vzdialenejších krajinách stále nebrali turecké nebezpečenstvo vážne. V Čechách bol dokonca rozšírený názor, že konflikt s Portou vyprovokoval samotný Ferdinand, pretože sa odmietol dohodnúť so Zápoľským.⁶³

Cisárov brat požiadal o pomoc i stavy Rímsko-nemeckej ríše, ktoré od 15. marca 1529 zasadali na sneme v Speyeri. Jeho výzvy na spoločný postup proti rozpínavému sultánovi mali minimálny ohlas, keďže hlavným predmetom rokovaní sa stali spory medzi katolíkmi a protestantmi.⁶⁴ Nemecké kniežatá (bez ohľadu na konfesiónalnu príslušnosť) okrem toho Habsburgovcov podozrievali, že chcú pod zámienkou zadržania osmanskej expanzie získať prostriedky na ovládnutie Uhorska a upevnenie cisárskej zvrchovanosti v ríši.⁶⁵ Vzhľadom na to speyerský snem odhlasoval pre Ferdinanda veľmi skromnú vojenskú pomoc vo výške 12 000 pešiakov a 4000 jazdcov.⁶⁶ Žoldnieri sa však schádzali pomaly a do Viedne stihlo pred začiatkom tureckého obliehania doraziť iba 5100 mužov pod velením vojvodu Filipa Falcko-Neuburského.⁶⁷

Veľkovezír Ibrahim, ktorého Sülejman Nádherný 18. marca 1529 vymenoval za seraskera, zatiaľ na území dnešného Bulharska sústreďoval mohutnú armádu.⁶⁸ Údaje o jej veľkosti sa značne rozchádzajú. Niektoré pramene hovoria až o 325 000 bojovníkoch, čo je nesmierne nadsade-

63 *České sněmy, Svazek I., 1526–1545, 1529*, dokument č. 205. <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v010/1529/t020500.htm>; MIKOŠKA, J.: *Ferdinand I. Habsburský a válka s Turky v roce 1529*. www.mravenec.cz/henry/File-hist/Ferdinand-Turci.rtf.

64 Katolícka väčšina odhlasovala zákon, ktorý mal zastaviť ďalšie šírenie reformácie. Proti tomu vznieslo 19. apríla 1529 šesť luteránskych kniežat a zástupcovia štrnástich slobodných ríšskych miest ostrý protest. Práve na základe tejto udalosti sa začalo pre evanjelikov používať označenie protestanti.

65 VEBER, V. – HLAVAČKA, M. – VOREL, P. – POLÍVKA, M. – WIHODA, M. – MĚŘÍNSKÝ, Z.: *Dějiny Rakouska*, s. 221; *Magyar beháború (1526–1538)*.

66 MIKOŠKA, J.: *Ferdinand I. Habsburský a válka s Turky v roce 1529*.

67 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*. Wien und Leipzig 1899, s. 36.

68 Tamže, s. 12.

né číslo. Nezabúdajme, že osmanské vojská vždy sprevádzalo obrovské množstvo civilného personálu: úradníci, služobníctvo, nosiči, kopáči, pozvozníci, pohoniči, baníci,⁶⁹ eunusi, konkubíny a milenci vysokých hodnostárov,⁷⁰ obchodníci s otrokmi, mohamedánski kazatelia a derviši, ako aj rôzni dobrodruhovia a príživníci. V skutočnosti nemohol byť počet ozbrojencov vyšší ako 80 000.⁷¹ Z toho bolo 12 000 janičiarov a 20 000 sipáhiov. Zvyšok tvorila sultánova osobná garda, delostrelci, žoldnieri a príslušníci nepravidelných jednotiek. Artiléria zahŕňala 500 kanónov, z toho 200 ťažkých. Na prepravu munície, potravín a ďalšieho proviantu zhromaždil Ibrahim asi 90 000 tiav⁷² a 800 riečnych lodí.⁷³

Niektorí historici sú presvedčení, že hlavným cieľom Sülejmanovho ťaženia bolo opätovné dosadenie Jána Zápoľského na uhorský trón a sultánovo rozhodnutie dobyť Viedeň vyplynulo z ďalšieho vývoja udalostí. Na podporu tohto argumentu uvádzajú, že osmanský panovník opustil Konštantínopol až 10. mája 1529,⁷⁴ a to je na začiatok výpravy do vzdialeného Rakúska veľmi neskorý termín.⁷⁵ Dôkladné prípravy a ohromné sily, ktoré Sülejman vyčlenil na toto podujatie, však podobné špekulácie jednoznačne vyvracajú. Viedenská výprava sa okrem toho vôbec nemohla začať včasnšie. Európska klíma bola totiž v prvej polovici 16. storočia

69 Civilní baníci, najmä Srbi, boli najímaní na podkopávanie hradieb nepriateľských pevností.

70 Sodomiu praktizovalo veľmi veľa Turkov. Aj Sülejman Nádherný bol bisexuál.

71 Osmanská armáda, ktorá vtrhla do Uhorska roku 1526, mala pred bitkou pri Moháči okolo 60 000 mužov. Bližšie pozri: *Mohácsi csata*. http://hu.wikipedia.org/wiki/Mohácsi_csata.

72 Cesty v Osmanskej ríši (a na Balkáne zvlášť) boli veľmi nekvalitné. Výhodnejšie ako na vozoch bolo preto prepravovať náklady na ťavách alebo iných zvieratách.

73 PERNES, J. a kol.: *Pod císařským praporem : historie habsburské armády 1526 – 1918*. Praha 2003, s. 18; *Siege of Vienna*. http://www.knowledgerush.com/kr/encyclopedia/Seige_of_Vienna.

74 BEHRNAUER, W. F. A.: *Sulaiman des Gesetzgeberes (Kanūnī) Tagebuch auf seinem Feldzuge nach Wien im Jahre 935/6 D. H. = 1529 N. Ch*. Wien 1858, s. 9.

75 Viedenské ťaženie veľkovezíra Kara Mustafu začalo už 31. marca 1683. Pozri *Zweite Wiener Türkenbelagerung*. http://de.wikipedia.org/wiki/Zweite_Wiener_Türkenbelagerung.

charakteristická dlhými zimami a výdatnými zrážkami.⁷⁶ Aj roku 1529 prišla jar s veľkým oneskorením. Sultánova armáda preto mohla vyraziť na pochod k rakúskej metropole až potom, keď sa roztopil sneh v balkánskych priesmykoch a rozmrzli ľady na Dunaji.

Ferdinandovi Habsburskému sa v priebehu júna 1529 podarilo presvedčiť rakúske stavy, aby vypísali dane potrebné na zverbovanie, výzbrojenie a vystrojenie 18 000 mužov. Moravia zmobilizovali na obranu svojich hraníc až 20 000 pešiakov a 1600 jazdcov. Stavy Českého kráľovstva reagovali na opakované panovníkove požiadavky s oveľa menšou ochotou. Vytrvalo odmietali Ferdinandovu žiadosť na zvolanie zemskej hotovosti a finančné prostriedky, ktoré vyčlenili na posilnenie viedenskej posádky, sotva postačili na najatie dvoch tisícok žoldnierov. Okrem nich prišlo z Čiech brániť rakúsku metropolu asi 500 dobrovoľníkov.⁷⁷

V občianskou vojnou sužovanom Uhorsku zatiaľ Ferdinandov vplyv neustále upadal. Moc jeho úhlavného nepriateľa Zápoľského sa výrazne upevnila, keď moldavský vojvoda Peter IV. Rareș 22. júna 1529 porazil v bitke pri Földvári habsburské oddiely vyslané na pomoc sedmohradským Sasom.⁷⁸ Presne o týždeň neskôr uhorský prímas arcibiskup Pavol z Vardy odmietol vpustiť do Ostrihomu nemeckých landsknechtov, ktorí mali posilniť obranu mesta, čím dal jasne najavo, že prešiel na stranu „národného kráľa“.⁷⁹ Začiatkom júla 1529 zostala na východ od Tisy už len jediná habsburská enkláva, hrad Gyula v Békešskej stolici.⁸⁰ Pod kontrolou Zápoľského stúpencov sa nachádzalo aj Slavónsko a opevnená rezidencia Gradeckého biskupstva Kaptol (v dnešnom Záhrebe⁸¹), ktorú od 21. mája

76 *Siege of Vienna.*

77 PERNES, J. a kol.: *Pod císařským praporem : historie habsburské armády 1526 – 1918*, s. 19; MIKOŠKA, J.: *Ferdinand I. Habsburský a válka s Turky v roce 1529.*

78 *Földvári csata (1529).* [http://hu.wikipedia.org/wiki/Földvári_csata_\(1529\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Földvári_csata_(1529)).

79 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon.*

80 Habsburská posádka na hrade Gyula sa vzdala po dlhom obliehaní 16. marca 1530. Bližšie pozri *Gyula ostroma (1529–30).* [http://hu.wikipedia.org/wiki/Gyula_ostroma_\(1529-30\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Gyula_ostroma_(1529-30)).

81 Záhreb vznikol až 7. októbra 1850 zlúčením miest Gradec, Kaptol a Vlaška Ves. Gradecké biskupstvo bolo potom premenované na Záhrebské.

do 13. júla 1529 neúspešne obliehalo 10 000 rakúskych a španielskych zoldnierov pod velením grófa Mikuláša z Thurnu.⁸²

Sülejmanove obrovské húfy medzitým s veľkými ťažkosťami postupovali k uhorským hraniciam. Balkánske cesty sa totiž v dôsledku silných dažďov stali takmer úplne nezjazdne. Hlboké bahno pochovalo desiatky ťažkých kanónov, nákladné ťavy zdochýnali po tisíckach a vojakov sužovali nákazlivé choroby.⁸³ Do Belehradu vstúpil sultán až 17. júla 1529.⁸⁴ Veľkovezír Ibrahim mu preto navrhol odložiť obliehanie Viedne na budúci rok, ale sebavedomím prekypujúci osmanský panovník odbil seraskerove obavy jedinou vetou: „*Je pod moju dôstojnosť, aby som dovolil počasiu zasahovať do svojich plánov.*“⁸⁵

Ferdinand Habsburský si uvedomoval, že jeho slabé ozbrojené sily nie sú schopné čeliť obrovským Sülejmanovým vojskám na otvorenom bojisku. Jedinú reálnu možnosť, ako zastaviť sultánov postup k Viedni, predstavovalo zničenie tureckých zásobovacích lodí. Útok habsburskej flotily však v dôsledku zrady srbských čakárov, ktorí uprostred boja prešli na stranu nepriateľa, skončil katastrofálnou porážkou.⁸⁶ Stále zúfalejší Ferdinand potom Sülejmanovi oznámil, že výmenou za prímerie bude Porte odvádzať ročný tribút v sume 10 000 zlatých. Ďalšie úplatky ponúkal cisárov brat bojachtivým sultánovým veliteľom, ale aj tak nič nedosiahol, lebo Osmani nepochybovali o svojom skorom víťazstve.⁸⁷ Poslednou Ferdinandovou nádejou zostávala pomoc z cudziny. Kráľovskí poslovia doručili európskym panovníkom manifest s naliehavým odkazom: „*Máme nádej, že s pomocou Božou nielenže odrazíme každé nebezpečenstvo*

---

82 Zágáb. <http://www.kislexikon.hu/zagrab.html>.

83 GYÖRKÖS, A.: *1529-1531-ig tartó korszak eseményei Magyarországon.*

84 PERNES, J. a kol.: *Pod císařským praporem : historie habsburské armády 1526 – 1918*, s. 18.

85 *Siege of Vienna.*

86 Presný dátum bitky medzi habsburskou a osmanskou flotilou nie je známy. Odohrala sa okolo 17. júla 1529. Bližšie pozri GYÖRKÖS, Attila: *1529-1531-ig tartó korszak eseményei Magyarországon.*

87 GYÖRKÖS, Attila: *1529-1531-ig tartó korszak eseményei Magyarországon*; KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 16.

hroziace všetkým národom kresťanskej Európy, ale oslobodíme aj našich bratov zavlčených do otroctva a naše víťazné zbrane budú postupovať vpred až dovtedy, kým neoslobodíme samotný Jeruzalem.“ Na túto výzvu takmer nikto nereagoval.⁸⁸ Neúspešne dopadol i plán cisára Karola V. vytvoriť protiosmanskú koalíciu s Perziou, pretože šach Tamhásp I. s ním odmietol spolupracovať.⁸⁹

Priaznivo sa pre Habsburgovcov vyvíjala iba vojna proti Cognackej lige. So zástupcami pokoreného pápeža Klementa VII. uzavrel Karol V. 29. júna 1529 v Barcelone mier. Aj František I. stratil po sérii prehratých bitiek vo Flandersku a na Apeninskom polostrove chuť pokračovať v boji. Nepriateľstvo medzi francúzskym kráľom a rímsko-nemeckým cisárom bolo ukončené 5. augusta 1529 zmluvou v Cambrai. Karol V. napriek tomu odmietol nasadiť svoju armádu proti Turkom a rozhodol sa dobyť vzdorujúcu Florenciu.⁹⁰ Jeho vojenská pomoc Ferdinandovi sa obmedzila na 700 elitných španielskych arkebuzierov, ktorí posilnili viedenskú posádku.⁹¹

V piatok 6. augusta 1529 dorazil Sülejman Nádherný do Osijeku, kde veľkovezír Ibrahim budoval pontónový most cez dažďami rozvodnenú Drávu. Na ľavý breh rieky začali sultánove oddiely prechádzať o šesť dní neskôr, ale nepriaznivé počasie trvalo naďalej. V noci z 15. na 16. augusta 1529 sa cez osmanský tábor prehnala silná búrka a blesk zabil deväť vojakov.⁹² Podľa súdobých prameňov si na také mokré leto nepamätali ani najstarší ľudia.⁹³

Ján Zápoľský medzitým dostal od Sülejamna príkaz, aby sa k nemu so svojim vojskom a pomocným moldavským zborom pripojil pri Moháči. (Sultán mal vskutku zvrátený zmysel pre humor.) Cestou postretlo „národného kráľa“ neuveriteľné šťastie. Jeho jazdci totiž v skorých ranných

88 PERNES, J. a kol.: *Pod císařským praporem : historie habsburské armády 1526 – 1918*, s. 18.

89 *Magyar beháború (1526 – 1538)*.

90 *War of the League of Cognac*; KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 16.

91 REGAN, G.: *Rozhodující bitvy*. Praha 1994, s. 106.

92 BEHRNAUER, W. F. A.: *Sulaiman des Gesetzgebers (Kanūnī) Tagebuch auf seinem Feldzuge nach Wien im Jahre 935/6 D. H. = 1529 N. Ch.*, s. 16.

93 *Battle of Vienna (1529 AD)*. <http://hubpages.com/hub/Battle-of-Vienna-1529-AD>.

hodinách 18. augusta 1529 zadržali neďaleko Szekszárdu prohabsburského magnáta Petra Peréniho, ktorý odvážal z hradu Siklós do bezpečia uhorskej korunovačnej klenoty.⁹⁴ Ešte v ten istý deň zložil Zápoľský na moháčskom bojisku Sülejmanovi hold a pobožkal mu ruku.⁹⁵

Príchod osmanskej armády do Uhorska vyvolal všeobecné zdesenie a takmer všetka domáca šľachta prešla na stranu „národného kráľa“.⁹⁶ V piatok 3. septembra 1529 sa sultán utáboril pri Budíne. Posádku uhorskej metropoly tvorilo asi 2000 nemeckých žoldnierov pod velením baróna Tomáša Nádašdyho, ktorý bol rozhodnutý klásť mohamedánom odpor do posledného dychu. Keď sa osmanským oddielom 8. septembra 1529 podarilo za cenu vysokých strát preniknúť do mesta, nariadil svojim mužom ustúpiť do Budínskeho hradu.⁹⁷ Sülejman nechcel strácať čas zdĺhavým obliehaním a prostredníctvom parlamentárov obrancom oznámil, že ak okamžite kapitulujú, môžu slobodne odísť. Nádašdy sultánovým sľubom nedôveroval, ale jeho landsknechti mali opačný názor. Zatvorili baróna do temnice a vydali hrad Turkom. Janičiari potom Nemcov odzbrojili a odviekli za mesto, kde takmer všetkých povraždili.⁹⁸ Statočný Nádašdy, ktorého veľkovezír Ibrahim nariadil utopiť v Dunaji, si zachránil život útekom do tábora Jána Zápoľského.⁹⁹

Zbabelí habsburskí žoldnieri neboli jedinými obeťami sultánových vojakov. Osmani totiž dobytý Budín vydrancovali a mnoho tamojších obyvateľov predali do otroctva. Zahanbený Zápoľský, ktorý svojich poddaných nedokázal ochrániť pred vyčíňaním tureckých „osloboditeľov“, preto do mesta radšej nevstúpil.¹⁰⁰

94 Peter Peréni bol roku 1527 Ferdinandom Habsburským vymenovaný za strážcu Svätostefánskej koruny.

95 GYÖRKÖS, A.: *1529-1531-ig tartó korszak eseményei Magyarországon.*

96 KOPČAN, V. – KRAJČOVIČOVÁ, K.: *Slovensko v tieni polmesiaca*, s. 18.

97 GYÖRKÖS, A.: *1529-1531-ig tartó korszak eseményei Magyarországon.*

98 Podľa osmanských prameňov neboli habsburskí žoldnieri zmasakrovaní na sultánov príkaz. Landsknechtov vraj svojvoľne pobili demoralizovaní janičari, ktorí sa po dobytí Budína opili ukoristeným vínom.

99 SLAVATA, V.: *Děje království uherského za panování Ferdinanda I. Svazek I. Od leta 1526–1546*, s. 22–23.

100 *Magyar beháború (1526 – 1538).*

Sultán vyčlenil na zabezpečenie Budína 3000 mužov a približne 200 menších bojových lodí.¹⁰¹ Hlavným silám osmanskej armády nariadil, aby 11. septembra 1529 pokračovali v postupe do Rakúska. Spolu s nimi odiahli aj Moldavci. Šesťtisícové vojsko „národného kráľa“ zaistvovalo Turkom tyl a do viedenského ťaženia sa priamo nezapojilo. Sülejman zostal ešte štyri dni po odchode väčšiny svojich oddielov v tábore pri mestečku Starý Budín, kde oddychoval a krátil si čas poľovačkami. V utorok 14. septembra 1529 usporiadal slávnostnú ceremóniu, na ktorej Zápoľskému formálne odovzdal Budín a uzavrel s ním „zmluvu o večnom priateľstve“.¹⁰²

Osmanské vojská sa napriek neprestávajúcim dažďom ako nezadržateľný príval rútili smerom k Viedni. Vyšehrad dobyl veľkovezír Ibrahim 15. septembra 1529. V ten istý deň arcibiskup Pavol z Vardy otvoril Turkom brány Ostrihomu a poponáhľal sa zložiť sultánovi hold. Tata kapitulovala 17. septembra 1529. Komárno, Ráb a Magyaróvár opustili habsburskí landsknechti bez boja, ale Pápa osmanskému útoku odolala.¹⁰³

Zatiaľ čo hlavné sily Sülejmanovej armády obliehali opevnené mestá a hrady, osmanská nepravidelná ľahká jazda, ktorej velil srbský poturčenec Kásim paša, pustošila a šírila paniku v hlbokom nepriateľskom zázemí.¹⁰⁴ Obyvateľstvo vidieckych oblastí nečakalo na príchod nemilosrdných hrdlorezov a hromadne utekalo na bezpečnejšie miesta. Turci vtedy po prvýkrát prenikli aj na dnešné slovenské územie na pravom brehu Dunaja, kde vyrabovali dediny Rusovce a Čunovo.¹⁰⁵ V sobotu 18. septembra 1529 prekročili čelné osmanské jednotky rakúske hranice a druhý deň dorazili na okraj Viedne.¹⁰⁶ Bitka o prežitie kresťanskej Európy sa začala.

101 SLAVATA, V.: *Děje království uherského za panování Ferdinanda I. Svazek I. Od leta 1526–1546*, s. 23.

102 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon*.

103 Tamže.

104 *Kászim pasa*. http://hu.wikipedia.org/wiki/Kászim_pasa.

105 KOPČAN, V. – KRAJČOVIČOVÁ, K.: *Slovensko v tieni polmesiaca*, s. 18.

106 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 21, 31.

Organizácia obrany

V čase prvého tureckého obliehania nemohla Viedeň počtom obyvateľstva, rozlohou a výstavnosťou ani zďaleka konkurovať súdobým európskym veľkomestám ako boli Paríž, Florencia alebo Benátky. Žilo v nej okolo 25 000 ľudí a zaberala plochu nepresahujúcu 2,8 km², ktorá dnes leží v historickom centre rakúskej metropoly a je ohraničená slávnym okružným bulvárom Ringstrasse. Väčšinu viedenských ulíc a námestí už roku 1529 pokrývala dlažba z mäkkého pieskovca, čo bol na začiatku novoveku skutočný luxus, ale s výnimkou Dómu svätého Štefana nezdobili mesto žiadne monumentálne budovy.¹⁰⁷ Hlavný význam Viedne spočíval v jej strategickej polohe. Nachádzala sa na križovatke diaľkových obchodných ciest a bola vstupnou bránou do východných oblastí Rímsko-nemeckej ríše. Mesto malo na dôvažok úrodné a husto osídlené zázemie, ktoré osmanským bojovníkom sľubovalo bohatú korisť v podobe potravín, dobytky a otrokov.

Súlejman Nádherný si bol istý, že dobytie rakúskej metropoly nebude predstavovať veľký problém. Jeho obávané delostrelectvo už pokorilo také mohutné pevnosti ako Belehrad a Rodos, zatiaľ čo Viedeň obopínali značne schátralé a necelé dva metre hrubé hradby zo začiatku 13. storočia.¹⁰⁸ Súčasť mestských fortifikácií tvoril aj Hofburg. Sídlo rakúskych panovníkov však roku 1529 vôbec nepripomínalo grandióznu rezidenciu. Bol to nevelký gotický palác so štyrmi nárožnými vežami.¹⁰⁹ V ešte zanedbanejšom stave ako viedenské múry a bašty sa nachádzali zemné valy a priekopy, ktoré chránili predmestia rakúskej metropoly. Ich obrana bola preto úplne vylúčená.¹¹⁰

---

107 *Viedeň – dáta a fakty*. <http://www.wieninternational.at/en/node/3880>.

108 *Wiener Stadtmauern*. http://de.wikipedia.org/wiki/Wiener_Stadtmauern; Bližšie o opevneniach a miestopise starej Viedne pozri PERGNER, R.: *Strassen, Türme und Basteien. Das Strassennetz der Wiener City in seiner Entwicklung und seinen Namen*. Wien 1991.

109 *Hofburg*. <http://de.wikipedia.org/wiki/Hofburg>.

110 *The first Turks Siege of Vienna took place in the year 1529*. <http://myaustria.info/history/battles/turkssiegeofvienna1529.htm>.

Kráľ Ferdinand už v júni 1529 presťahoval svoj dvor z Hofburgu do bezpečnejšieho Linca. Do Viedne boli, naopak, sústredované najlepšie habsburské jednotky z Rakúska, Uhorska a Chorvátska. Panovníka a jeho radcov napriek tomu sužovali obavy, či dokážu na udržanie mesta zhromaždiť dostatok síl. Vo štvrtok 13. augusta 1529 prijali rozhodnutie, že v nevyhnutnom prípade bude Viedeň spolu so všetkými okolitými obcami evakuovaná a vypálená. Osmanmi by totiž v takom prípade nemohli prezimovať na území Dolného Rakúska a na jar 1530 pokračovať v dobýjaní habsburských krajín. Realizácii tohto drastického plánu našťastie zabránil príchod nemeckých, českých a španielskych pomocných oddielov. Zodpovednosť za obranu Viedne odteraz ležala na pleciach osvedčeného vojvodu grófa Mikuláša zo Salmu a jeho zástupcu baróna Viliama z Roggendorfu.¹¹¹

Keď sa oddiely osmanského nepravidelného jazdeckta priblížili k rakúskym hraniciam, vypukol vo Viedni obrovský chaos. Väčšina civilného obyvateľstva z mesta utiekla, zatiaľ čo opití žoldnieri rabovali v opustených domoch a vlámali sa aj do Hofburgu. Vďaka pevnej ruke sedemdesiatročného Salma, ktorému okrem Roggendorfa výdatne pomáhal viedenský starosta Wolfgang Treu, bol však poriadok rýchlo obnovený. Starý gróf organizoval obranu mesta s doslova mladíckym entuziazmom. Napriek nedostatku financií sústredil do Viedne značné zásoby potravín, streliva a materiálu na opravu hradieb. Riziko požiaru vo vnútri rakúskej metropoly bolo obmedzené rozobratím všetkých šindľových striech. Budovy na viedenských predmestiach vojaci 24. septembra 1529 spálili, aby v nich Turci nemohli nájsť úkryt. Zničená bola i habsburská dunajská flotila (28 lodí), pre ktorú sa nepodarilo zaobstarať dostatok mužstva.¹¹²

Mikuláš zo Salmu nepochyboval, že hlavný osmanský nápor bude smerovať proti južným a západným viedenským fortifikáciám medzi Kourtánskou a Škótskou bránou. Prístup k severným hradbám totiž komplikoval potok Alserbach¹¹³ a dunajské rameno nazývané Malý Dunaj

111 KUPPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 26-27, 29.

112 Tamže, s. 24-25, 30.

113 V súčasnosti je dolný tok Alserbachu vedený pod viedenskými ulicami Lazarettgasse a Alserbachstrasse.

(Kleiner Donau) alebo Viedenská Voda (Wiener Wasser).¹¹⁴ Z východnej strany zasa mesto obtekala riečka Wienfluss. Salm preto na exponovaných miestach sústredil väčšinu zo svojich 74 kanónov.¹¹⁵ Okrem toho bol za najohrozenejším úsekom opevnení navŕšený hrubý zemný val, ktorý mal v prípade prelomenia hradieb slúžiť ako druhá obranná línia.¹¹⁶

Viedenská posádka sa tesne pred začiatkom obliehania skladala z približne 16 000 pešiakov, 1400 ťažkých a 1200 ľahkých jazdcov.¹¹⁷ Popri Rakúšanoch, Nemcoch, Slovincoch, Čechoch a Španieloch v nej slúžili talianski, uhorskí, srbskí a chorvátski vojaci a dobrovoľníci. Jedným z nich bol budúci slávny turkobijca, vtedy len jedenásťročný Mikuláš Šubič Zrínsky.¹¹⁸ Do obrany rakúskej metropoly sa zapojilo aj 1500 viedenských občanov a študentov.¹¹⁹

Dňa 26. septembra 1529 rozdelil Mikuláš zo Salmu svoju pechotu do šiestich oddielov, ktoré obsadili presne vymedzené časti mestských opevnení (viď mapku č. 1). Prvý oddiel, 5000 ríšskych Nemcov pod velením Filipa Falcko-Neuburského, bránil východné hradby. Druhý oddiel, 3000 mužov z Predného Rakúska, Tirolska, Korutánska a Kraňska pod velením Ecka z Reischachu, bránil hradby priliehajúce ku Korutánskej bráne. Tretí oddiel, 1000 Štajerčanov pod velením Ábela z Holleneggu, bránil hradby pri Augustiniánskom kláštore¹²⁰. Štvrtý oddiel, 2200 vybraných habsburských veteránov (tzv. staré húfy) pod velením Leonharda z Velsu, bránil Hofburg a hradby medzi Hradnou a Škótskou bránou. Piaty oddiel, 2000 rakúskeho a 700 španielskeho žoldnierov pod velením

---

114 Dnes sa nazýva Dunajský kanál (Donaukanal).

115 *Battle of Vienna (1529 AD)*; KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 25.

116 REGAN, G.: *Rozhodujúci bitvy*, s. 107.

117 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 34.

118 *Bécs ostroma (1529)*. [http://hu.wikipedia.org/wiki/Bécs_ostroma_\(1529\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Bécs_ostroma_(1529)).

119 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 32;

120 Augustiniánsky kláštor bol zrušený za vlády cisára Jozefa II. Stál na dnešnej viedenskej ulici Augustinerstrasse.

Weiprechta z Ebersdorfu, bránil najzápadnejší úsek hradieb. Šiesty oddiel, 2000 Čechov pod velením Ernesta z Brandensteinu, bránil severné hradby. Jazdci tvorili zálohu a boli dislokovaní na rôznych miestach Viedne. Na boj v sedle nemali počas obliehania veľa príležitostí, a preto ochotne pomáhali pechote brániť mestské opevnenia.¹²¹ Viedenský občania a študenti plnili najmä pomocné práce ako bolo hasenie požiarov, oprava poškodených múrov, odnášanie ranených a pod. Väčšina z nich obliehanie prežila, zatiaľ čo útek z mesta mal pre mnohých ľudí neblahé následky. Takmer všetky obce v širokom okolí rakúskej metropoly totiž zničili neľútostní osmanskí nájazdníci a len najbohatší ľudia mali dosť peňazí, aby si zaplatili ďalekú cestu do bezpečných končín.¹²²

Na život a na smrť

Už 19. septembra 1529 sa pred Viedňou strhli potýčky medzi kresťanskými a moslimskými jazdcami. Bola to však len predohra vlastného obliehania, nakoľko hlavné sily Sülejmanovej armády ešte nevstúpili na rakúske územie. V piatok 24. septembra 1529 prechádzali osmanské vojská a riečna flotila okolo Bratislavy, ktorú chránilo iba 600 habsburských žoldnierov. Mesto však stálo na opačnom brehu Dunaja, preto sa s jeho obliehaním nechceli zdržiavať.¹²³ Ostreľovaniu naopak neunikol Devínsky hrad a obec pod ním Turci vypálili.¹²⁴ Rakúske pohraničné mestečko Bruck 25. septembra 1529 kapitulovalo bez boja, čo ho zachránilo pred spustošením.¹²⁵ Neďaleký Hainburg kládol odpor, ale osmanskí vojaci ho

121 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 38-39.

122 REGAN, G.: *Rozhodujúci bitvy*, s. 107; *The first Turks Siege of Vienna took place in the year 1529*.

123 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon*; KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 20-21.

124 *Hainburg a Devín*. <http://referaty.atlas.sk/prirodne-vedy/geografia/3234/hainburg-a-devin>.

125 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 21.

po krátkom boji dobyli a zničili.¹²⁶ Rovnaký osud stihol všetky okolité dediny, kláštory a šľachtické sídla. Najhroznejšia tragédia sa odohrala pri Traismaueri, kde jazdci Kásima pašu dostihli asi 5000 viedenských starcov, žien, detí, rehoľníkov a mníšok, ktorým Mikuláš zo Salmu nariaдил opustiť ohrozené mesto. Mohamedáni väčšinu utečencov povraždili a zvyšných odvliekli do otroctva.¹²⁷

V nedeľu 26. septembra sa pri Viedni utáboril veľkovezír Ibrahim a vojská rumélskeho beglerbega. To zabránilo hlavnej časti pomocného ríšskeho zboru pod velením grófa Fridricha Falckého¹²⁸, ktorý v ten istý deň vstúpil do Kremže, v ďalšom postupe. Sülejman Nádherný dorazil so svojou gardou, janičiarmi, anatólskymi vojskami, delostrelectvom, dunajskou flotilou, trénom a ostanými nebojovými zložkami pod hradby rakúskej metropoly 27. septembra 1529.¹²⁹ Osmanský panovník potom vyslal do Viedne štyroch zajatých kresťanských jazdcov oblečených do nádherných orientálnych rúch, aby doručili Mikulášovi zo Salmu výzvu na kapituláciu. Sultán vyhlasoval, že ak sa mesto dobrovoľne vzdá, ušetrí životy vojakov aj civilného obyvateľstva. V opačnom prípade moslimskí bojovníci všetkých kresťanov pobijú a nenechajú z Viedne kameň na kameni.¹³⁰ Starý gróf sa Sülejmanovými hrozbami nedal zastrašiť a namiesto odpovede mu poslal štyroch bohato odetých osmanských zajatcov.¹³¹

Keď Turci odrezali rakúsku metropolu od okolitého sveta, obsadili všetky okolité dediny a na ľavom brehu Dunaja vybudovali desať stano-

---

126 *Sælde und ère - Besichtigung der Hainburger Burg*. <http://www.saelde-und-ere.at/Hauptseite/Berichte/BurgHainburg2007/BurgHainburg2007.html>.

127 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 34.

128 Strýko vojvodu Filipa Falcko-Neuburského.

129 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 42-45.

130 Sülejmanove vyhrážky o zničení Viedne boli pochopiteľne falošné, pretože mal v úmysle premeniť rakúsku metropolu na hlavný oporný bod osmanskej moci v strednej Európe. O krutej smrti, ktorá by po dobytí mesta čakala jeho obrancov, si však netreba robiť žiadne ilúzie.

131 *Decisive battle in history: Vienna*. http://www.xomba.com/decisive_battle_in_history_vienna.

vých táborov (viď mapku č. 2).¹³² Sultánov obrovský šiator bol vztýčený na poli pri dedine Simmering¹³³ (v súčasnosti sa na tomto mieste nachádza zámok Neugebäude).¹³⁴ Sülejman Nádherný však zakrátko zistil, že dobytie Viedne nebude také jednoduché, ako si pôvodne predstavoval. Početný stav jeho armády vzrástol vďaka posilám zo Srbska a Moldavska na 86 000 – 95 000 mužov,¹³⁵ ale tretinu z nich tvorili príslušníci nepravidelnej jazdy, ktorí neboli vycvičení na obliehacie boje. Mnoho osmanských vojakov v daždivom počasí prechladlo a z 90 000 nákladných tiav prežila namáhavú púť k Viedni necelá štvrtina. Vôbec najhorším sultánovým problémom bolo, že mal k dispozícii len dva ťažké kanóny. Ostatné uviazli ďaleko vzadu na rozbahnených uhorských cestách a ľahká artília (určená na ničenie živej sily) nemohla vážnejšie narušiť ani tenké viedenské múry. Jediné riešenie v tejto situácii predstavovalo prelomenie opevnení pomocou podzemných náloží.¹³⁶

Delostrelecké bombardovanie Viedne začalo v utorok 28. septembra 1529. Paľba tureckých kanónov však nespôsobila veľké škody. Traduje sa, že Mikuláš zo Salmu pri pohľade na malé gule narážajúce do južnej veže Svätoštefánskeho dómu¹³⁷ posmešne poznamenal: „*Tieto okruhliaky majú účinok ako pilulky, ktoré mi prikázal užívať môj doktor.*“¹³⁸ Oveľa nebezpečnejšie boli mračná šípov (obyčajných aj zápalných) zasypávajúce viedenské ulice.¹³⁹ Salm na odplatu sultánovým bojovníkom neustále

132 KÖHBACH, M.: *Die erste Türkenbelagerung Wien 1529*. <http://www.wien-vienna.at/geschichte.php?ID=1681>.

133 Dnešný 11. mestský obvod Viedne.

134 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 42.

135 *Bécs ostroma (1529)*.

136 *Erste Wiener Türkenbelagerung*. http://de.wikipedia.org/wiki/Erste_Wiener_Türkenbelagerung.

137 V Svätoštefánskom dóme sídlil Salmov štáb a v 136,7 m vysokej južnej veži bola umiestnená pozorovateľňa, z ktorej mali obrancovia dobrý prehľad o pohyboch nepriateľa. Bližšie pozri KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 42.

138 *Siege of Vienna*.

139 *Vienna (1529 AD)*.

znepríjemňoval život väčšími alebo menšími výpadmi. Už 28. septembra 1529 zlikvidovala stočlenná skupina kresťanských jazdcov obsluhy dvoch kanónov.¹⁴⁰ Na druhý deň sa z Korutánskej brány vyrútilo 2500 mužov a pobili okolo 200 mohamedánov. Veľkovezír Ibrahim zhodou okolností na exponovanom úseku kontroloval obliehacie práce a horko-ťažko si zachránil život útekem. Španielski žoldnieri zasa pozabíjali množstvo Turkov, ktorí oberali hrozno vo viedenských viniciach. Podobné akcie síce nemohli ukončiť obliehanie, ale mali priaznivý vplyv na morálku obrancov.¹⁴¹

Neporovnateľne väčšie trápenie než viedenská posádka pôsobil Sülejmanovej armáde narastajúci chlad, prudký vietor a silné lejaky.¹⁴² Závažný problém predstavovalo aj zásobovanie potravinami. V osmanských táboroch pri Viedni sa totiž nachádzalo najmenej 150 000 ľudí¹⁴³ a jazdci Kásima pašu, ktorým sultán prikázal spustošiť oblasti na oboch brehoch Dunaja, do nich každý deň privádzali celé zástupy zajatcov.¹⁴⁴ Vyčíňajúce turecké hordy na jeseň 1529 zničili Baden, Mödling, Amstetten, Nagymarton, Kismarton, Šoproň, Strážnicu a množstvo ďalších rakúskych, uhorských a moravských obcí. Ubrániť sa dokázali len dobre opevnené a silnou posádkou zabezpečené mestá a hrady ako Sankt Pölten, Tulln, Viedenské Nové Mesto, Štajerský Hradec, Burgau, Borostyánkő a Valtice. Nájazdníci, ktorí chceli po ľavom brehu Dunaja preniknúť do Horného Rakúska a Bavorska, boli pri Kremži rozprášení žoldniermi Fridricha Falckého.¹⁴⁵

---

140 *Siege of Vienna.*

141 KÖHBACH, M.: *Die erste Türkenbelagerung Wien 1529*; PERNES, J. a kol.: *Pod cisárskym praporem : historie habsburské armády 1526 – 1918*, s. 19.

142 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon.*

143 Podľa niektorých prameňov (napr. *Erste Wiener Türkenbelagerung*, http://de.wikipedia.org/wiki/Erste_Wiener_Türkenbelagerung.) zahŕňala Sülejmanova armáda s trénom a ostatnými nebojovými zložkami až 250 000 osôb.

144 PERNES, J. a kol.: *Pod cisárskym praporem : historie habsburské armády 1526 – 1918*, s. 20.

145 SLAVATA, V.: *Děje království uherského za panování Ferdinanda I. Svazek I. Od leta 1526–1546*, s. 34.

V piatok 1. októbra 1529 získali Viedenčania od zajatého Turka dôležitú informáciu, že nepretržité delostrelecké bombardovanie slúži na odúpanie pozornosti od podkopávania hradieb.¹⁴⁶ Osmanskí baníci boli skutočnými majstrami v razení tunelov, ktoré ústili do výbušných komôr pod mestskými múrmi, ale skúsený Salm si dokázal poradiť aj s touto hrozbou. Do pivníc v blízkosti hradieb poslal strážu, aby hlásili, či sa z podzemia neozývajú podozrivé zvuky. Okrem toho prikázal rozostaviť pozdĺž opevnení vedrá s vodou a bubny, na ktorých bol nasypaný sušený hrach. Zvlnená vodná hladina vo vedrách a hrach „poskakujúci“ na blanách bubnov obrancov spoľahlivo upozorňoval na hroziace nebezpečenstvo.¹⁴⁷ Len čo habsburskí vojaci nejaký tunel objavili, vyhlbili v protismere vlastnú šachtu a čakali, až sa k nim nepriateľ prekope do bezprostrednej blízkosti. Potom prevalili zvyšok deliacej zeminy a pozabíjali osmanských baníkov kopijami, mečmi alebo nabrúsenými rýľmi.¹⁴⁸ Do niekoľkých výbušných komôr vnikli obrancovia tesne pred ich odstrelením a ukoristili množstvo pušného prachu. Raz sa však prihodilo, že nálož explodovala predčasne a usmrtila desiatky mužov na oboch stranách. Bojovať a zomierať sedem metrov pod zemou si preto vyžadovalo mimoriadnu odvahu.¹⁴⁹

Na povrchu zatiaľ, napriek daždivému počasiu, vo dne v noci pokračovala osmanská kanonáda, na ktorú kresťania vytrvalo odpovedali vlastnou paľbou a častými výpadmi.¹⁵⁰ Bitku o Viedeň sledovala celá Európa s narastajúcimi obavami. Správy o strašných ukrutnostiach páchaných osmanskými hordami na rakúskom, uhorskom a moravskom obyvateľstve mali totiž oveľa väčší účinok ako všetky manifesty a výzvy Ferdi-

146 Niektorí historici si kladli otázku, prečo obrancovia nedokázali budovanie podkopov odhaliť už skôr. Veď iba na odnášanie vyťaženej zeminy museli byť nasadené stovky mužov. Najpravdepodobnejším vysvetlením bude, že povrchové vstupy do tunelov boli ukryté v zrúcaninách a pivniciach predmestských domov.

147 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 47-48; *Siege of Vienna*.

148 Používanie palných zbraní bolo vzhľadom na blízkosť prachových náloží vylúčené.

149 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 48; *Siege of Vienna*.

150 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon*.

nanda Habsburského. V mnohých oblastiach Rímsko-nemeckej ríše nariadila vrchnosť povinné omše, pôsty, procesie a modlitby za odvrátenie tureckého nebezpečenstva. Súčasne boli na prejav solidarity s obliehanou Viedňou zakazované verejné zábavy, hry, tance, nosenie prepychového oblečenia a vysedávanie v krčmách. Aj stavy Českého kráľovstva prejavili viac pochopenia pre požiadavky svojho panovníka. Snem zvolaný na 4. októbra 1529 do Prahy rozhodol o bezodkladnej mobilizácii zemskej hotovosti, ktorá sa mala zhromaždiť na deň svätých apoštolov Šimona a Júdu (28. októbra) pri Znojme.¹⁵¹

Otázkou však bolo, či sa rakúska metropola dokáže do príchodu pomoci udržať. Aj Sülejman Nádherný si totiž uvedomoval, že čas začína pracovať v prospech obrancov. Vzhľadom na to spoločne s veľkovezírom a ostatnými veliteľmi pripravoval všeobecný útok, do ktorého sa rozhodol nasadiť všetky dostupné sily vrátane sipáhiov a nepravidelných jednotiek.¹⁵² Súčasne nariadil, aby sa zintenzívnilo podkopávanie viedenských múrov. Kresťanom sa napriek mimoriadnemu úsiliu nepodarilo niektoré tunely odhaliť a v utorok 5. októbra 1529 vybuchli dve nálože pod hradbami pri Soľnej bráne. Do prielomu v opevnení okamžite vnikli moslimskí bojovníci, ale po tvrdom boji boli s vysokými stratami zahnaní na ústup. Zničený úsek opevnenia obrancovia v priebehu niekoľkých hodín zahatali.¹⁵³

V ten istý deň pricestoval do sultánovho tábora ako oficiálny vyslanec Jána Zápoľského arcibiskup Pavol z Vardy, ktorý v ňom zostal až do konca obliehania.¹⁵⁴ Zatiaľ čo sultán vítal uhorského prímasa, niekoľko desiatok príslušníkov viedenskej posádky pripravovalo mohamedánom strašnú odplatu za útok pri Soľnej bráne. Po príchode noci si obliekli čierne plášte, nepozorovane prenikli k osmanským stanom a nahádzali do nich zápalné bomby. Asi 2000 spiacich vyznávačov Alaha zaživa zhorelo.¹⁵⁵

---

151 MIKOŠKA, J.: *Ferdinand I. Habsburský a válka s Turky v roce 1529.*

152 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon.*

153 *Siege of Vienna.*

154 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon.*

155 *Siège de Vienne.* [http://fr.wikipedia.org/wiki/Siège_de_Vienne.](http://fr.wikipedia.org/wiki/Siège_de_Vienne)

Predpoludním 6. októbra 1529 nariadil Mikuláš zo Salmu ôsmim tisícami mužov, aby pod velením Ecka z Reischachu zničili delostrelecké postavenia a vstupy do podkopov pred Korutánskou bránou. Výpad bol úspešný a kresťanom sa podarilo pobiť množstvo Osmanov. Pri návrate do mesta však nastala pred úzkou bránou veľká tlačienica. Mohamedáni sa medzitým spamätali, napadli ustupujúcich obrancov a spôsobili im ťažké straty.¹⁵⁶ V denníku osmanskej výpravy do Rakúska je táto udalosť popísaná nasledovne: „Z pevnosti (Viedne) vyrazili neveriaci (kresťania) a statočne bojovali. Nakoniec utrpeli porážku a časť z nich sa pokúšala stiahnuť späť. Stretli sa pritom s veriacimi (moslimami) a ich rady sa v boji premiešali. Z hrôzy, že by sa veriaci mohli dostať do pevnosti spoločne s ich vlastnými bratmi, obrancovia ustupujúcim bránu neotvorili. A tak boli aj oni zabití; viac než 500 hláv bolo odrezaných a ďalší padli do zajatia živí.“¹⁵⁷ Český šľachtic Vilém Slavata¹⁵⁸ vo svojom historickom diele *Děje království uherského za panování Ferdinanda I.* naopak uviedol, že časť vojakov a dôstojníkov obetavo kryla ustupujúcich spolubojovníkov až dovtedy, kým sa všetci nedostali do bezpečia. Ecka z Reischachu pritom zasiahli do brucha tri guľky, „ale skrze ochranu Božskou a skrze svou dobrou zbroj nic se mu nestalo.“¹⁵⁹

Vo štvrtok 7. októbra 1529 nepodnikli Osmani na viedenské hradby žiadny útok.¹⁶⁰ Do obliehaného mesta sa však večer podarilo preniknúť poslovi, ktorý obrancom priniesol správu, že vojská kráľa Ferdinanda a Fridricha Falckého im čoskoro prídu na pomoc. Kresťania reagovali na radostnú novinu delostreleckými salvami a ohňostrojmi.¹⁶¹

156 *Bécs ostroma (1529)*; REGAN, G.: *Rozhodující bitvy*, s. 108.

157 BEHRNAUER, W. F. A.: *Sulaiman des Gesetzgebers (Kanūnī) Tagebuch auf seinem Feldzuge nach Wien im Jahre 935/6 D. H. = 1529 N. Ch.*, s. 25.

158 Celým menom sa volal Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka. Bol jedným z dvojice kráľovských miestodržiteľov, ktorých predstavitelia vzbúrených českých stavov 23. mája 1618 vyhodili z okna Pražského hradu.

159 SLAVATA, V.: *Děje království uherského za panování Ferdinanda I. Svazek I. Od leta 1526–1546*, s. 31-32.

160 PAPROCKÝ Z HLOHOL, B.: *O válce turecké a jiné příběhy. Výbor z Diadochu*. Praha 1982, s. 85.

161 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 51.

Počas nasledujúceho dňa sa pred múrmi rakúskej metropoly odohralo niekoľko menších bitiek. Habsburskí vojaci vtedy zajali Turka, ktorý im oznámil, že mestské opevnenia sú podkopávané na piatich miestach a do troch dní môžu očakávať generálny útok.¹⁶² Na osmanskú stranu naopak zbehol kresťanský žoldnier. Sülejman sa od neho dozvedel, že príslušníci viedenskej posádky sú v dôsledku nepretržitých bojov veľmi vyčerpaní. Sultánova armáda potom celú noc stála v bojovej pohotovosti a očakávala výpad, ku ktorému nikdy nedošlo.¹⁶³ Osmanský panovník a jeho veliteľia preto museli z dezertérových slov vyvodit' nesprávny záver, že obrancovia sa pod rúskom tmy pokúsia mesto opustiť.

V sobotu 9. októbra 1529 odpálili Turci dve nálože pod hradbami v blízkosti Korutánskej brány. Na mieste prielomu sa rozpútal neľútostný boj muža proti mužovi, ktorý trval až do večera. Kresťania síce utrpeli vysoké straty, ale nepriateľ bol odrazený a trhlina v hradbách zatarasená. Sülejman totiž nedokázal na exponovanom úseku zhromaždiť dostatok síl, nakoľko Mikuláš zo Salmu poslal časť svojich mužov do útoku proti oddielom smederevského sandžakbega pred Škótskou bránou.¹⁶⁴

Na druhý deň spôsobil obrovský podkop zrútenie hradieb v susedstve Kostola svätej Kláry.¹⁶⁵ Do otvoru v múre sa vzápätí nahrnuli albánski bojovníci z tábora rumélskeho beglerbega. Landsknechti Filipa Falcko-Neuburského však mohamedánov zahnali na ústup a prielom uzavreli drevenými kladami, prichystanými práve na tento účel.¹⁶⁶

V pondelok 11. októbra 1529 zasiahla osmanské tábory nezvyčajne silná prietrž mračien, ktorá zmarila sultánov zámer využiť ďalší prielom v hradbách pri Korutánskej bráne. Húževnatý odpor kresťanov, drsné počasie a nedostatok jedla mali na morálku Turkov zničujúci dopad. Ešte viac

¹⁶² Tamže, s. 52.

¹⁶³ BEHRNAUER, W. F. A.: *Sulaiman des Gesetzgeberes (Kanūnī) Tagebuch auf seinem Feldzuge nach Wien im Jahre 935/6 D. H. = 1529 N. Ch.*, s. 25.

¹⁶⁴ *Bécs ostroma (1529); Siege of Vienna.*

¹⁶⁵ Kostol svätej Kláry stál neďaleko brány Stubentor na dnešnom viedenskom námestí Franziskanerplatz. Spoločne s priľahlým ženským kláštorom bol zrušený za vlády cisára Jozefa II.

¹⁶⁶ KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 53, REGAN, G.: *Rozhodujúci bitvy*, s. 108.

trpeli chladom a hladom ich zvieratá, predovšetkým ťavy.¹⁶⁷ Ani situácia vo Viedni nebola najlepšia, lebo obrancovia stáli na pokraji fyzického vyčerpania. Znepokojený Salm ešte v ten istý deň poslal do Kremže kuriéra, ktorý Fridrichovi Falckému doručil žiadosť o urýchlenú pomoc.¹⁶⁸

Keď 12. októbra 1529 o tretej hodine ráno odpálili osmanskí baníci dve nálože pod múrom medzi Korutánskou bránou a bránou Stubentor,¹⁶⁹ podnikli Turci proti poškodeným opevneniam doposiaľ najsilnejší útok. Sülejman Nádherný aj Mikuláš zo Salmu nasadili do boja svojich najlepších mužov. Proti zúrivým janičiarom nastúpili obávaní nemeckí kopijníci, španielski arkebuzieri a českí šermiari s obojručnými mečmi. Lepšia výzbroj a ochranná výstroj kresťanov dokázala v stiesnenom priestore 25 metrov širokého prielomu eliminovať nepriateľskú početnú prevahu. Janičiari boli odrazení a zanechali na mieste 1200 padlých. Trhliny v hradbách potom obrancovia zaplnili sudmi s vlhkou zeminou.¹⁷⁰

Po neúspešnom útoku vypukli v osmanských táboroch nepokoje a množstvo vojakov dezertovalo. Aj fanatickí janičiari sa sťažovali, že boli nezmyselne obetovaní a sultán musel ich hnev utíšiť vyplatením mimoriadneho finančného príspevku.¹⁷¹ Sülejman Nádherný potom zvolal do svojho stanu poradu, na ktorej s veľkovezírom a ostatnými vysokými veliteľmi rokoval o ďalšom postupe. Napokon prijali rozhodnutie, že vo štvrtok 14. októbra 1529 podniknú generálny útok. Nízku morálku islamských bojovníkov sa osmanský panovník rozhodol stimulovať štedrými odmenami.¹⁷² Okrem iného nechal vyhlásiť, že dôstojník, ktorý ako prvý vystúpi na mestské hradby, získa hodnosť miestodržiteľa viedenského elájetu.¹⁷³

167 *Decisive battle in history: Vienna.*

168 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 54.

169 Tamže.

170 REGAN, G.: *Rozhodujúci bitvy*, s. 108; *Siege of Vienna.*

171 BEHRNAUER, W. F. A.: *Sulaiman des Gesetzgebers (Kanūnī) Tagebuch auf seinem Feldzuge nach Wien im Jahre 935/6 D. H. = 1529 N. Ch.*, s. 26; *Decisive battle in history: Vienna.*

172 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon.*

173 HLÁVKA, P.: *Sülejman „Nádherný“ a jeho výboje do Evropy (1521-1533).* http://www.valka.cz/newdesign/v900/clanek_11032.html.

Turci sa na generálny útok dôkladne pripravili, ale nedokázali ho pred obrancami utajiť. Kresťanskí jazdci totiž 13. októbra 1529 podnikli úspešný výpad proti tábora smederevského sandžakbega a od zajatcov získali informácie o Süleimanových zámeroch.¹⁷⁴ Každý muž, ktorý nebol ťažko ranený, chorý alebo na stráži, preto pracoval na opravách poškodených opevnení.¹⁷⁵

Osmanský generálny útok sa začal o ôsmej hodine ráno 14. októbra 1529 po explózii dvoch silných náloží pod hradbami pri Augustiniánskom kláštore. Turkom nesmierne pomohlo, že trosky zrútených múrov úplne zaplnili ochrannú priekopu. Ako prví sa do 80 metrov širokého prielomu vrhli príslušníci nepravidelných jednotiek, za nimi nasledovali sipáhovia a napokon janičiari. Kresťanom sa podarilo odraziť dva útoky, ale Süleiman bez ohľadu na obrovské straty nariadil podniknúť tretí. Vtedy nastala rozhodujúca chvíľa celej bitky. Mikuláš zo Salmu si to dobre uvedomoval. Bez ohľadu na svoje šediny sa bil v prvom rade až do chvíle, keď ho odštiepený úlomok kameňa zasiahol do ľavého stehna.¹⁷⁶ Príklad hlavného veliteľa však dokázal vyburcovať vyčerpaných obrancov k neuveriteľným výkonom. Vďaka nezlomnému odhodlaniu týchto mužov, ktorí čelili osmanským agresorom bok po boku bez ohľadu na to, či sú katolíci, protestanti alebo pravoslávni, stroskotal aj tretí útok. O druhej hodine popoludní sultán pochopil márnosť ďalšieho boja a nariadil janičiarom, aby sa stiahli.¹⁷⁷

---

174 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 56.

175 SLAVATA, V.: *Děje království uherského za panování Ferdinanda I. Svazek I. Od leta 1526–1546*, s. 34.

176 Statočný gróf sa už zo zranenia nezotavil. Zomrel 4. mája 1530 v náručí svojej manželky Alžbety, ktorá bola staršou sestrou Viliama z Roggendorfu. O živote Mikuláša zo Salmu pozri bližšie KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 25-26 a Niklas Graf Salm. <http://web.me.com/nah.tuerlichmarchegg/Historisch/Salm.html>.

177 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 57; *Siège de Vienne*.

Ústup

Znechutený Sülejman Nádherný sa po stroskotaní generálneho útoku rozhodol vrátiť do Konštantínopola. Aby bagatelizoval nezdar viedenskej výpravy, vydal oficiálne vyhlásenie, že cieľom jeho ťaženia nebolo dobytie rakúskej metropoly, ale potrestanie Ferdinanda Habsburského za príkoria, ktoré spôsobil osmanskému spojencovi Jánovi Zápoľskému. A keďže Ferdinanda vo Viedni nenašiel, považuje ďalší pobyt pod jej hradbami za zbytočný.¹⁷⁸ Už po zotmení 14. októbra 1529 začali Turci likvidovať svoje táboriská. Z viedenských múrov a veží bolo dobre vidieť nespočetné požiare stravujúce okolité dediny a usadlosti. Do mesta súčasne doliehal srdcervúci krik masakrovaných zajatcov. Asi 2000 malých detí, starcov a chorých ľudí, ktorí by boli ustupujúcej armáde na prítlač, osmanskí katani sťali, upálili alebo narazili na koly.¹⁷⁹ Stovkám väzňov sa našťastie podarilo prebehnúť k viedenským opevneniam, kde im stráže pristavili rebríky. Ostražití landsknechti si však dali pozor, aby spoločne s utečencami nevpustili do mesta nepriateľských záškodníkov. Všetkých mužov podrobili telesnej prehliadke a tých, čo mali obriezku, okamžite obesili.¹⁸⁰

Počas nasledujúceho dňa pokračovali Osmani v prípravách na odchod.¹⁸¹ Sülejman Nádherný bol napriek zľahčovaniu neúspešného výsledku viedenského ťaženia nesmierne frustrovaný. Najviac ho zlostilo, že prišiel o gloriolu neporaziteľného vojvodu. Spoľahlivo to dokladá poľský učenec Bartosz Paporcki, ktorý vo svojom po česky písanom diele *Diadochos...*¹⁸² uviedol: „*Když Turek (sultán) chtěl od Vídně odstoupiti,*

178 *Erste Wiener Türkenbelagerung*; SLAVATA, V.: *Děje království uherského za panování Ferdinanda I. Svazek I. Od leta 1526–1546*, s. 35-36.

179 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 58.

180 *Siege of Vienna*.

181 BEHRNAUER, W. F. A.: *Sulaiman des Gesetzgebers (Kanūnī) Tagebuch auf seinem Feldzuge nach Wien im Jahre 935/6 D. H. = 1529 N. Ch.*, s. 27.

182 Celý názov tohto objemného spisu, ktorý bol vydaný roku 1602 v Prahe, znel: „*Diadochos, id est succesio, jinak posloupnost knížat a králův českých, biskupův i arcibiskupův pražských a všech třech stavů slavného Království českého, to jest panského, rytířského a městského, krátce sebraná a vydaná skrze Bartoloměje Paprockého z Holohol a z Paprocké Vůle.*“

den předtím vzkázal Vídenským, aby se mu ponížili a dvakrát sto tisíc dukátův dali, že je chce osvoboditi a od města vojsko odvésti.“ Pokiaľ by obrancovia s týmto návrhom súhlasili, osmanský panovník by „nestratil tvár“ a súčasne získal aspoň čiastočnú kompenzáciu za obrovské finančné prostriedky, ktoré vynaložil na nevydarenú výpravu. Odpoveď Viedencanov ho však vôbec nepotešila: „*Oni vzkázali jemu, že jim potřeba žádná není, aby mu za ty škody, kteréž učinil, náhradu dávali, ale že o tom přemejšlejí, kterak by on chtěj neb nechtěj odstoupiti a škody vzdělané hrdlem i penězi přeplatiti musel.*“¹⁸³ Pyšný Sülejman nedokázal takúto urážku stráviť. Preto sa rozhodol, že podnikne ešte jeden pokus o dobytie rakúskej metropoly, a to pomocou zrady.

Večer 15. októbra 1529 prišli k viedenským hradbám traja landsknechti, ktorí tvrdili, že utiekli z nepriateľského zajatia. Nakoľko boli kresťania, nevzbudili pri telesnej prehliadke podozrenie, ale „*jsouce v městě, hodovali, hojně turecké aspry vysejpajíce, a tudy v domnění zlé upadli. Protěž do vězení dáni jsou a hned mučeni. I vyznali, že je Turek najal, aby město Vídeň na pěti místech zapálili a zvláště tu, kdež by nejlépe prachem a střelbou opatřené seznali. ... Ale Pán Bůh sám to přetrhnouti ráčil a ti zrádci na Novém trhu*“¹⁸⁴ ... *čtvrceni jsou.*“, skonštatoval so zadosťučinením Bartosz Paprocki.¹⁸⁵

V priebehu 16. októbra 1529 sa väčšina Sülejmanových vojsk presunula do Brucku a osmanská flotila odplávala po prúde Dunaja k Hainburgu. Veľkovezír Ibrahim však zostal s rumélskymi oddielmi táboriť pod vrchom Wienerberg, sotva 4 km južne od brány Stubentor. Oficiálne preto, aby s kresťanskými veliteľmi rokoval o výmene zajatcov. V skutočnosti serasker čakal na podplatených landsknechtov, ktorí mu mali podať správu o podpálení Viedne. Potom chcel využiť zmätok spôsobený ohňom a bleskovým útokom rakúsku metropolu obsadiť. Keď sa dovštípil, že tento plán zlyhal, odtiahol 17. októbra 1529 za sultánom.¹⁸⁶

183 PAPROCKÝ Z HLOHOL, B.: *O válce turecké a jiné příběhy. Výbor z Diadochu*, s. 88.

184 Viedenské námestie Neuer Markt.

185 PAPROCKÝ Z HLOHOL, B.: *O válce turecké a jiné příběhy. Výbor z Diadochu*, s. 87.

186 KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 59.

Viedencania oslávili odchod strašného nepriateľa delostreleckými salvami, vyzváňaním a ďakovnou bohoslužbou v Dóme svätého Štefana. Radosť kresťanov sprevádzal zármutok nad vysokými stratami. Pri obrane mesta padlo a následkom zranení podľahlo 2400 mužov.¹⁸⁷ Počet ľudí, ktorých turecké hordy v rovnakom čase povraždili a zajali na území Dolného Rakúska a v priľahlých oblastiach Štajerska, Uhorska a Moravy, sa dodnes nepodarilo vyčísliť. Obrovské boli aj materiálne škody.¹⁸⁸

Ani straty Osmanov nie sú presne známe. Podľa najčastejšie publikovaných odhadov prišiel Sülejmán Nádherný počas obliehania Viedne o 20 000 – 25 000 ozbrojencov,¹⁸⁹ ale najhoršia pohroma na jeho armádu ešte len čakala. Husté sneženie, ktoré začalo už 17. októbra 1526, totiž zmenilo ústup sultánových vojsk na úplnú katastrofu. Tisíccky hladujúcich a nedostatočne oblečených mohamedánov pomreli v dôsledku podchladenia a stovky ďalších sa utopili pri brodení cez rieky a močariská. Ťažké škody utrpela i osmanská flotila, keď ju delostreleckou paľbou napadla bratislavská posádka.¹⁹⁰ Ustupujúcich Turkov na dôvažok prenasledovali kresťanskí jazdci, ktorí podľa Viléma Slavatu „nemalý počet jich pomordovali, mnoho jich zajali a znamenitou kořist dostali, zvláště od pěkných zlatem, stříbrem a hedvábím protkávaných stanů, a veliký počet od velbloudů, koní, volův a dobytka do města Vídně s sebou přihnali.“¹⁹¹ Zima a obrovské straty však Alahovým vyznávačom nezabránili páchať zločiny na uhorskom obyvateľstve. Keď zdecimované osmanské húfy prechádzali okolo Pápy, vypálili všetky susedné dediny.¹⁹²

S nečakanými nebezpečenstvom sa medzitým museli vyrovnat' i viedenski občania. V stredu 20. októbra 1529 slávnostne vstúpil do rakúskej

187 Tamže, s. 58, 60.

188 *Siege of Vienna*.

189 Tamže.

190 BEHRNAUER, W. F. A.: *Sulaiman des Gesetzgeberes (Kanūnī) Tagebuch auf seinem Feldzuge nach Wien im Jahre 935/6 D. H. = 1529 N. Ch.*, s. 28; REGAN, G.: *Rozhodující bitvy*, s. 108.

191 SLAVATA, V.: *Děje království uherského za panování Ferdinanda I. Svazek I. Od leta 1526–1546*, s. 37.

192 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon*.

metropoly na čele pomocného ríšskeho zboru gróf Fridrich Falcký, ale jeho muži sa po štyroch dňoch začali búriť. Požadovali, aby za všetku námahu a nepohodlie, ktoré museli pretrpieť počas uplynulého mesiacu, dostali päťnásobok obvyklej mzdy, lebo v opačnom prípade Viedeň vydrancujú. Fridrich sa márne pokúšal obnoviť poriadok. Hroziacim násilnostiam zabránil iba tak, že chamtivým vojakom vyplatil z vlastného vrecka trojnásobný žold a odviezol ich naspäť do Nemecka.¹⁹³

V pondelok 25. októbra 1529 dorazil Sülejman (ktorý po strastiplnom ústupe od Viedne určite nevyzeral nádherne) do Budína. Ján Zápoľský ho privítal ako víťaza. Už vtedy si však musel uvedomiť, že ani s osmanskou pomocou nedokáže získať vládu nad celým Uhorskom. Po trojdennom odpočinku sultán opustil Budín a 16. decembra 1529 sa vrátil do Konštantínopola.¹⁹⁴ Ťažká porážka, ktorú utrpel od štvornásobne slabšieho protivníka, zasadila jeho prestíži tvrdú ranu. Vzhľadom na to bol pevne rozhodnutý, že sa jedného dňa pod viedenské hradby vráti.¹⁹⁵

Pre Zápoľského malo neúspešné osmanské ťaženie oveľa fatálnejšie následky. Tým, že dobrovoľne uznal sultána za svojho suveréna a nevyvinul žiadne úsilie, aby zabránil vraždeniu a zotročovaniu nevinných žien a detí, sa v očiach celej Európy úplne zdiskreditoval. Francúzsky kráľ František I. zastavil „národnému kráľovi“ finančnú pomoc a pápež Klement VII. ho 21. decembra 1529 aj so všetkými prívržencami exkomunikoval z katolíckej cirkvi.¹⁹⁶

193 *Erste Wiener Türkenbelagerung*; KUPELWIESER, L.: *Die Kämpfe Oesterreichs mit den Osmanen vom Jahre 1526 bis 1537*, s. 60.

194 BEHRNAUER, W. F. A.: *Sulaiman des Gesetzgebers (Kanūnī) Tagebuch auf seinem Feldzuge nach Wien im Jahre 935/6 D. H. = 1529 N. Ch.*, s. 33.

195 Sülejman Nádherný sa pokúsil dobyť Viedeň ešte dvakrát. V lete 1532 rýchlo ovládol väčšinu dnešného západného Maďarska, ale potom jeho postup na takmer tri týždne zastavili boje o malý hrad Kőszeg. Medzitým prišiel Viedni na pomoc cisár Karol V. so silnou armádou. Osmanský panovník si na ňu netrúfol zaútočiť a po spustošení Štajerska ustúpil na Balkán. Naposledy vyrazil Sülejman proti rakúskej metropole na jar 1566. V ceste mu však stála pevnosť Szigetvár, ktorú bránil Mikuláš Šubič Zrínsky. Turci ju síce dobyli, ale sultán dva dni predtým (6. septembra 1566) zomrel.

196 GYÖRKÖS, A.: *1526-1528-ig tartó korszak eseményei Magyarországon*; MRVA, I.: *Zápoľského spojenectvo s Turkami*, s. 255.

Najvýznamnejším dôsledkom Sülejmanovho obliehania Viedne však bola radikálna zmena pohľadu, ktorý zaujímal kresťanský svet na turecké nebezpečenstvo. Zdanlivo vzdialený nepriateľ totiž dokázal, že je schopný ohroziť samotné srdce Európy. Rakúske, české a nemecké stavy preto začali Habsburgovcom oveľa ochotnejšie poskytovať finančné príspevky na protitureckú obranu a v časoch najväčšieho ohrozenia im neváhali vyslať na pomoc vojenské jednotky.¹⁹⁷

Záver

Neúspešné viedenské ťaženie Sülejmana Nádherného predstavovalo kulminálny bod tureckej expanzie v Európe a začiatok konca vojenskej prevahy Porty nad jej európskymi susedmi. Osmanské armády síce počas nasledujúcich 154 rokov ovládli rozsiahle oblasti v Uhorsku a Poľsku, ale nedokázali už zničiť žiadny kresťanský štát. Okrem toho, príjmy z nových provincií nestačili na pokrytie výdavkov spojených s ich správou a obranou. Preto osmanská moc, založená na nepretržitom prísune koristi z dobovačných výprav a neľútostnom drancovaní podmanených území, rýchlo upadala. Výsledok druhého tureckého obliehania Viedne presvedčivo dokázal, že z obávanej ríše sa stal kolos na hlinených nohách. Pokiaľ by však Sülejman Nádherný dokázal na jeseň 1529 rakúsku metropolu ovládnuť, dejiny by nabrali iný smer. A nechýbalo k tomu veľa. Pád Viedne (a následne aj Bratislavy) by totiž osmanskej armáde umožnil prezimovať v strednej Európe a na jar 1530 pokračovať v dobýjaní krajín Ferdinanda Habsburského. Náboženskými a politickými spormi rozdelená Rímsko-nemecká ríša by proti Turkom sotva dokázala postaviť silné vojsko. Zvlášť, ak by na dŕžavy cisára Karola V. zaútočil spoločne so sultánom francúzsky kráľ František I. (v rokoch 1536 – 1538 a 1542 – 1544 to, napokon, aj urobil). Výsledkom by bol kolaps habsburskej moci, ovládnutie Stredomoria osmanským loďstvom a nezadržateľná islamizácia celej Európy.

---

197 KOPČAN, V. – KRAJČOVIČOVÁ, K.: *Slovensko v tieni polmesiaca*, s. 6, 19.

Historické a zaužívané názvy miest a hradov

- Belehrad** – Beograd, Srbsko
Benátky – Venezia, Taliansko
Borostyánkő – Bernstein, Rakúsko
Bruck – Bruck an der Leitha, Rakúsko
Budín – Buda, dnes časť Budapešti
Florenca – Firenze, Taliansko
Földvár – Feldioara, Rumunsko
Hainburg – Hainburg an der Donau, Rakúsko
Jeruzalem – Jerúšalajim, Izrael
Kismarton – Eisenstadt, Rakúsko
Konštantínopol – Istanbul, Turecko
Kremža – Krems an der Donau, Rakúsko
Linec – Linz, Rakúsko
Magyaróvár – dnes časť mesta Mosonmagyaróvár, Maďarsko
Miláno – Milano, Taliansko
Moháč – Mohács, Maďarsko
Nagymarton – Mattersburg, Rakúsko
Ostrihom – Esztergom, Maďarsko
Paríž – Paris, Francúzsko
Ráb – Győr, Maďarsko
Rím – Roma, Taliansko
Segedín – Szeged, Maďarsko
Stoličný Belehrad – Székesfehérvár, Maďarsko
Starý Budín – Óbuda, dnes časť Budapešti
Šoproň – Sopron, Maďarsko
Štajerský Hradec – Graz, Rakúsko
Tulln – Tulln an der Donau, Rakúsko
Viedeň – Wien, Rakúsko
Vyšehrad – Visegrád, Maďarsko
Záhreb – Zagreb, Chorvátsko

Terminologický slovník

- Arkebuzieri** – vojaci vyzbrojení arkebúzami, krátkymi puškami s kolieskovou zámkou
Artiléria – delostrelectvo
Asper – osmanská, pôvodne byzantská, strieborná minca
Bandériá – vojenské družiny uhorských feudálov
Beglerbeg – titul miestodržiteľa elájetu
Čajkári – tiež nasadisti, vojaci, ktorí slúžili na riečnych bojových lodiach nazývaných čajky

Elájet – tiež vilájet, najväčšia osmanská územno-správna jednotka (provincia), ktorá sa delila na sandžaky

Exkomunikácia – dočasné alebo trvalé vyobcovanie z náboženského spoločenstva

Fortifikácie – opevnenia

Janičari – elitná pechota osmanskej armády (Počas 14. – 17. storočia boli janičiarske jednotky dopĺňané kresťanskými chlapcami, ktorých násilne odhali rodičom a obrátili na moslimskú vieru. Vydržovala ich štátna pokladnica.)

Landsknechti – žoldnierska pechota, ktorá bola verbovaná v 15. a 16. storočí na území Rímsko-nemeckej ríše

Legát – pápežský vyslanec

Palatín – najvyšší krajiný hodnostár v Uhorsku so širokými právomocami (Bol hlavným veliteľom ozbrojených síl, najvyšším sudcom, správcom kráľovských majetkov atď. V prípade panovníkovej maloletosti, smrti alebo neprítomnosti v krajine plnil úlohu miestodržiteľa.)

Paša – titul vyšších osmanských vojenských a civilných hodnostárov

Porta – tiež Vysoká porta alebo Vznešená porta, pôvodne názov rezidencie osmanského panovníka v Konštantinopole, neskôr synonymum pre celú Osmanskú ríšu

Prímas – čestný cirkevný titul náležiaci niektorým katolíckym arcibiskupom (Jeho nositeľ má privilegované postavenie medzi ostatnými biskupmi a arcibiskupmi v národnej cirkevnej provincii.)

Sandžakbeg – správca sandžaku, základnej územno-správnej osmanskej jednotky

Serasker – najvyššia vojenská hodnosť v Osmanskej ríši

Sipáhiovia – osmanská elitná jazda (Sipáhiovia slúžili buď za žold, alebo za príjmy z lén, ktoré im udeľoval panovník.)

Stavy – privilegované vrstvy obyvateľstva v stredoveku a včasnom novoveku

Subsidie – finančná podpora

Šach – titul panovníka Perzskej ríše

Trén – vojenský zásobovací oddiel

Tribút – poplatok alebo daň odvádzaná vládcom závislým na svojom suverénovi

Zemská hotovosť – domobrana mobilizovaná v čase ohrozenia štátu v stredoveku a včasnom novoveku stavovským snemom

Summary

After the victory of Ottoman Empire troops in the Battle of Mohács on August 29, 1526, the medieval State of Hungary was abolished. Hundreds of the highest members of Hungarian aristocracy perished at the battlefield, as did Louis Jagiello, the King of Hungary and Bohemia. The vacant throne was an object of struggle between the Austrian Archduke Ferdinand of Habsburg and the Hungarian magnate John Zápolya. As John Zápolya sustained grave defeats from Austrian troops, he turned for help to the Ottoman sultan, Suleiman the Magnificent. This Ottoman monarch, for whom the Habsburg

dynasty constituted a primary obstacle to his conquest of Europe and the Mediterranean, accepted his request.

In May 1529 sultan, leading an army of 80,000 soldiers, set out to Austria with an intention to capture Vienna and to transform it to a primary basis of Ottoman power in the Central Europe. King Ferdinand did not have enough financial reserves to build a powerful army and his brother, Holy Roman Emperor Charles V., was at war with France and its Italian allies. Due to the fact, Suleiman's army did not have to face any substantial resistance on its way to Austria.

On September 19, 1529, the first Ottoman horse patrols arrived at the walls of Vienna and eight days later the city was totally besieged. King Ferdinand found his refuge in Linz in Upper Austria and delegated the defense of Vienna to an experienced leader, count Niklas von Salm, with 20,000 soldiers and volunteers available. Vienna was not well fortified, but because of heavy rain, Ottoman heavy artillery remained far behind the main forces of the sultan's army, stuck on the muddy Hungarian roads. For this reason Suleiman decided to destroy Vienna city walls by underground explosive charges. At the same time, his cavalry raided the surroundings of Vienna, killing and taking captive ten thousands of people.

Between October 5-14, 1529, Ottoman miners managed to create several ruptures in the city walls. Nevertheless, the defenders withstood the offensive and caused severe losses to the sultan's troops. In the morning of October 16, 1526, the sultan's army had begun its retreat. Successful defense of Vienna avoided Ottoman Empire to seize power over the Central Europe and eventually preserved the Christian world from islamization.

Autor:

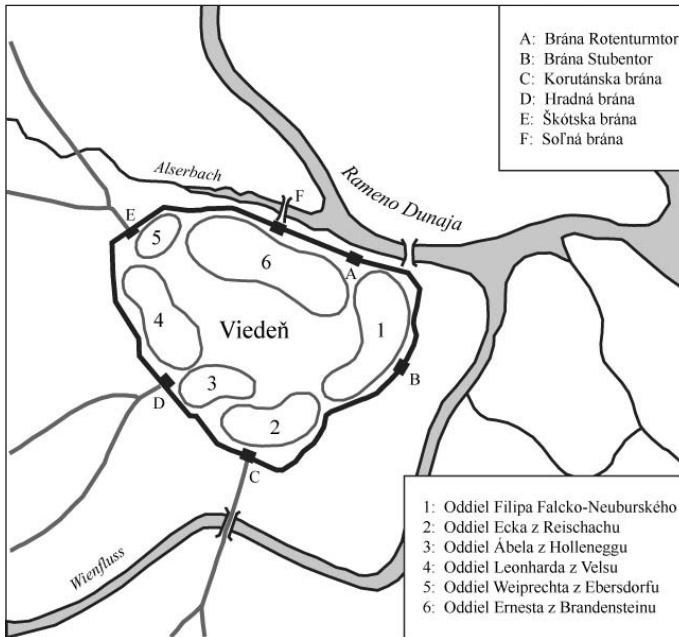
PhDr. Tomáš KLUBERT, PhD.
Ústav pamäti národa
Bratislava

Posudzovateľ:

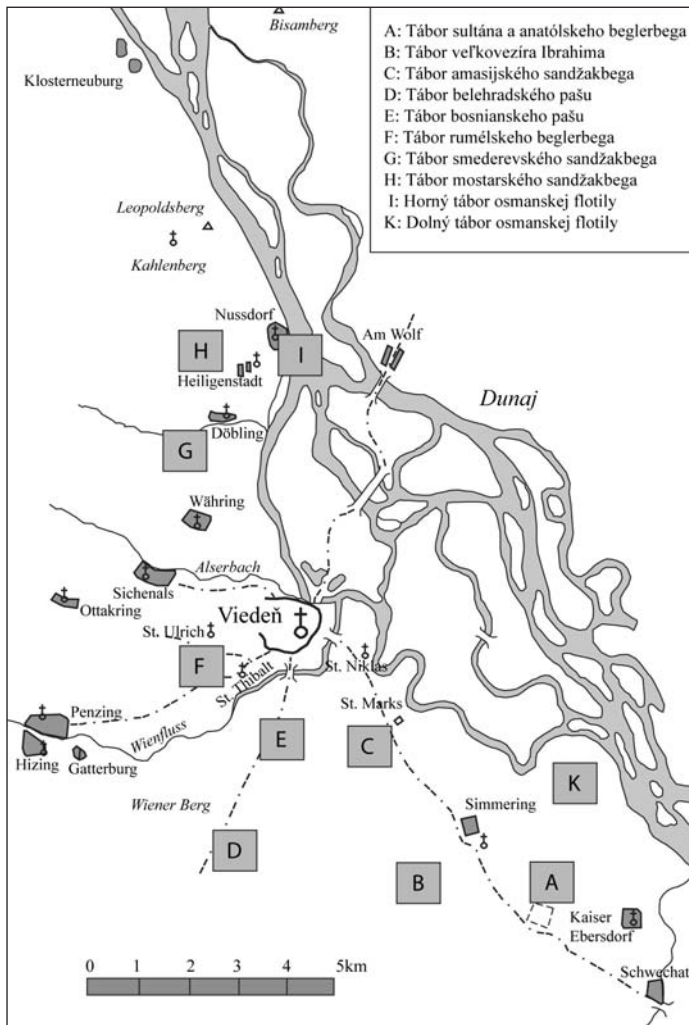
PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.
Vojenský historický ústav
Bratislava

Mapová príloha

Mapa 1. Schematický nákrres organizácie obrany Viedne. Zdroj: PERNES, J. a kol.: *Pod cisárskym praporem : historie habsburské armády 1526 – 1918.*

Mapa 2. Schematický náčrt prvého tureckého obliehania Viedne. Zdroj: PERNES, J. a kol.: *Pod cisárskym praporem : historie habsburské armády 1526 – 1918.*

Obrazová príloha

Obr. 1. Ján Zápoľský (1487 – 1540).
Zdroj: <http://hu.wikipedia.org>

Obr. 2. Ferdinand Habsburský (1503 – 1564)
Zdroj: www.kollegienhof.uni-jena.de

Obr. 3. Sülejman I. Náherný (1494 – 1566)
Zdroj: www.paradoxplace.com

Obr. 4. Veľkovezír Ibrahim (1493 – 1536)
Zdroj: <http://www.britishmuseum.org>

Obr. 5. Mikuláš zo Salmu (1459 – 1530)
Zdroj: www.birda.de

Obr. 6. Viliam z Roggendorfu (1481 – 1541)
Zdroj: <http://commons.wikimedia.org>